

WRZESIEŃ
SEPTEMBER
PAŹDZIERNIK
OCTOBER
2013

ZACHĘTA

Konrad Smoleński. Everything Was Forever, Until It Was No More

Czas wolny. Fotografie | [Free Time. Photographs](#)

(Romuald Broniarek, Aleksander Jałosiński, Bogdan Łopieński,
Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke)

Wojciech Gilewicz. Arcus

In God We Trust

Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank | [Views 2013](#) —

[Deutsche Bank Foundation Award](#) (Tymek Borowski, Piotr Bosacki,
Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak, Agnieszka Polska)

Domy srebrne jak namioty | [Houses as Silver as Tents](#)

Pozory mylą, czyli „przepraszamy, ale jesteśmy otwarci”

Co najmniej do końca października opakowana w rusztowania ochronne i płachty fasada Zachęty może sprawiać wrażenie, że galeria jest niedostępna. A to tylko kolejny etap zmian. Renowacji (także kolorystycznej) pod czujnym okiem konserwatora poddawana jest nasza fasada. My zaś jesteśmy otwarci i gotowi do dialogu. Zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz życie wrze.

Latem byliśmy (między innymi) na Pradze w Parku Skaryszewskim z pierwszą edycją festiwalu *The Artists*, na 55. Biennale w Wenecji, na warszawskich spacerach z Elżbietą Janicką i Wojciechem Wilczykiem po terenie dawnego getta oraz z Beatą Chomątowską po Muranowie, a także z kinem plenerowym w pobliskiej Eufemii w Akademii Sztuk Pięknych. Jesienią rozpoczynamy nowy sezon i zapraszamy na wystawy do galerii.

Jesteśmy różni. Różnimy się między sobą wyglądem, poglądami, stosunkiem do rzeczywistości. Ale chcemy i możemy rozmawiać, dyskutować, kontaktować się ze sobą i światem. Na wystawie *In God We Trust* możemy zobaczyć Amerykę — kraj wielu religii widziany oczami artystów współczesnych. To nie jest sztuka religijna w dawnym sensie tego słowa, lecz obecne w dziełach wątki religijne i motywy ikonograficzne, czerpane z islamu, buddyzmu, chrześcijaństwa w jego różnych odłamach i obrządkach, stanowią naturalną część współczesnej kultury wizualnej — i tej popularnej, i tej tzw. wysokiej. Wielość w jedności. Wystawa *Domy srebrne jak namioty* — tytuł to cytat z Papuszy — otwiera się niemal w tym samym czasie, gdy do kin w Polsce wchodzi film Joanny Kos-Krauze i Krzysztofa Krauzego poświęcony poetce. Na naszej wystawie wspólnie z kuratorką Moniką Weychert Waluszko i artystami stawiamy pytania o fenomen swoistej nieobecności i niewidzialności Romów w polskim społeczeństwie, mając nadzieję, że sztuka pozwoli nam zerwać z tym stereotypem. Stać się bardziej otwarci.

Otwartości instytucjonalnej poświęcona jest pierwsza w Polsce konferencja GLAM, na którą wraz z Centrum Cyfrowym Projekt: Polska i Stowarzyszeniem Wikimedia zapraszamy 11 i 12 października. W internecie będziemy promować idee otwartości instytucji kultury (i nie tylko) serią filmów animowanych autorstwa Czosnek Studio. Już wkrótce na Facebooku, stronie internetowej i oczywiście na portalu otwartazacheta.pl.

A poza tym? Pierwsza edycja konkursu i wystawy *Spojrzenia* prezentującej najciekawsze postawy artystyczne odbyła się jesienią 2003 roku. 24 października tego roku poznamy laureatów edycji szóstej. *Spojrzenia* mają więc już 10 lat, za co współtwórcą je Fundacji Deutsche Bank i Deutsche Bank Polska S.A. dziękujemy.

Hanna Wróblewska
dyrektorka, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

Appearances Can Be Deceptive, or, ‘Sorry, We Are Open’

Wrapped in scaffoldings and protective covers at least until the end of October, the Zachęta façade could create the impression that the gallery is temporarily closed. But we are simply continuing our revamp. While the Zachęta’s façade is being renovated (also colouristically) under the conservators’ watchful eye, we are open and ready for dialogue. Both inside and outside the Gallery things are bubbling with life.

This summer we have been (among other places) at Skaryszewski Park with the first edition of *The Artists Festival*, at the 55th Venice Biennale, taking walks around the former Warsaw Ghetto with Elżbieta Janicka & Wojciech Wilczyk and around Muranów with Beata Chomątowska, and with our open-air cinema at the Warsaw Academy of Fine Arts’ nearby Eufemia club. Now we are launching a new season and hoping to see you at the Zachęta.

We are all different. We differ in how we look, what we think, how we view reality. But we can and are willing to talk about it, discuss it, contact each other and the world. The exhibition *In God We Trust* shows America — a country of many religions — seen through contemporary artists’ eyes. While this is not religious art in the historical sense of the word, there is no doubt that religious themes and iconographic motifs inspired by Islam, Buddhism, and Christianity in their various versions constitute a natural part of contemporary visual culture, both popular and high-brow. Multiplicity in unity.

Houses as Silver as Tents opens at roughly the same as a big-screen movie devoted to the Roma woman poet, Papusza (the show’s title being a quote from one of her poems). Through the exhibition, with curator Monika Weychert Waluszko and the featured artists, we raise the issue of Roma people’s peculiar absence from, and invisibility in, Polish society, hoping that art will help to break us away from the stereotype and become more open.

Institutional openness is the main theme of Poland’s first conference of the GLAM movement, co-organised by Centrum Cyfrowe Projekt: Polska and the Wikimedia Association, which will be held on 11–12 October. Online, the idea of open cultural institutions will be promoted by a series of animated films created by Czosnek Studio. Soon on Facebook, a dedicated website, and, of course, on otwartazacheta.pl.

What else? The first edition of the *Views* competition and exhibition presenting most interesting young Polish artists took place in the autumn of 2003. The winners of the sixth edition will be announced on 24 October this year. *Views* are thus entering their second decade and for that we thank the major event’s co-organisers — Deutsche Bank Foundation and Deutsche Bank Polska S.A.

Hanna Wróblewska
Director, Zachęta — National Gallery of Art

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

Zachęta — National Gallery of Art
pl. Małachowskiego 3, 00-916 Warszawa
www.zacheta.art.pl

wtorek–niedziela: 12–20

Tuesday–Sunday: 12–8 p.m.

w czwartki wstęp wolny

Thursdays free admission

MPZ — Miejsce Projektów Zachęty

Zachęta Project Room

wtorek–niedziela: 12–20

Tuesday–Sunday: 12–8 p.m.

wstęp wolny

free admission

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki
Zachęta — National Gallery of Art
dyrektorka | director: Hanna Wróblewska

zespół redakcyjny | editing team: Dorota Karaszewska, Małgorzata Jurkiewicz, Marta Miś, Jolanta Pieńkos
projekt graficzny | graphic design: Magdalena Piwowar
tłumaczenie | translated by Marcin Wawrzyńczak
łamanie, opracowanie zdjęć | layout execution, image editing: Krzysztof Łukawski
druk | printed by Argraf, Warszawa

ISBN 978 83 60713 85 3

© Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013

Teksty i projekt graficzny udostępnione na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 (CC-BY-SA). Tekst licencji dostępny na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>

The contributions and graphic design under the license Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0). The text of the licence is available at: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>

partner galerii
gallery partner

sponsor wernisaży
sponsor of the opening receptions

patroni medialni
media patronage

partner technologiczny wystawy
technological partner of the exhibition
In God We Trust

partner działań edukacyjnych wystawy
partner in the educational programme of
the exhibition *Houses as Silver as Tents*

Zachęta poza galerią

Zachęta outside the gallery

2 | 3

1. spacer po Muranowie z Beatą Chomątowską, autorką książki *Stacja Muranów*, 20.07.2013
1. walk round Muranów with Beata Chomątorska, author of the book *Stacja Muranów*, 20.07.2013
2. spacer po Warszawie z Elżbietą Janicką i Wojciechem Wilczykiem, autorami wystawy *Janicka & Wilczyk. Inne Miasto*, 6.07.2013
2. walk round Warsaw with Elżbieta Janicka and Wojciech Wilczyk, authors of the exhibition *Janicka & Wilczyk. Other City*, 6.07.2013

3, 4. festiwal *The Artists*, muszla koncertowa w Parku Skaryszewskim, 22.06.2013

3, 4. *The Artists* festival, the acoustic shell theatre in Park Skaryszewski, 22.06.2013

5. x0 (Konrad Smoleński/Adam Witkowski), festiwal *The Artists, Na lato*, 22.06.2013

5. x0 (Konrad Smoleński/Adam Witowski, *The Artists* festival, *Na lato*, 22.06.2013

6. letnie kino Zachęty w ogródku Klubu Jadalni Eufemia, lipiec 2013

6. Zachęta Summer Cinema in the garden of the Eufemia Club, July 2013

1.06–24.11

4 | 5

Pawilon Polski na 55. Międzynarodowej Wystawie Sztuki w Wenecji | Polish Pavilion at the 55th International Art Exhibition — la Biennale di Venezia

Konrad Smoleński. Everything Was Forever, Until It Was No More

organizator wystawy: Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | organiser of the exhibition: Zachęta — National Gallery of Art

komisarz Pawilonu Polskiego | Polish Pavilion commissioner: Hanna Wróblewska

kuratorzy wystawy | exhibition curators: Daniel Muzyczuk, Agnieszka Pindera

asystent komisarza | assistant commissioner: Joanna Waśko

foto: | photo by Bartosz Górka

performans muzyczny Matsa Gustafssona w Pawilonie Polskim,
30.05.2013

music performance by Mats Gustafsson in the Polish Pavilion,
30.05.2013

strony 4, 6–7: inauguracja wystawy w Pawilonie Polskim, dni prasowe,
29–31.05.2013

pages 4, 6–7: inauguration of the exhibition in the Polish Pavilion, preview days,
29–31.05.2013

13.08–22.09

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta — National Gallery of Art

Czas wolny. Fotografie

Free Time. Photographs

kurator | curator: Łukasz Modelski

współpraca ze strony Zachęty | collaboration on the part of Zachęta: Magdalena Komornicka

projekt ekspozycji | exhibition design: Grzegorz Rytel

Romuald Broniarek

(1931–2013) Fotoreporter przez całe życie zawodowe związany z miesięcznikiem „Przyjaźń”. Jest autorem obszernej dokumentacji fotograficznej obejmującej niemal półwiecze wpływów ZSRR w Polsce. Jego archiwum ukazuje polityczne i obyczajowe przemiany zachodzące w Polsce do początku lat 90.

Aleksander Jałosiński

(ur. 1931) Był etatowym fotoreporterem edycji miesięcznika „Polska” dla krajów socjalistycznych. Autor koncepcji „fotografii totalnej”, pokazującej rzeczywistość we wszystkich przejawach. Zainteresowany przede wszystkim życiem niewielkich miasteczek i wsi, stworzył bogaty zbiór fotografii przedstawiających Polskę prowincjonalną.

Bogdan Łopieński

(ur. 1934) Jako autor fotografii prasowej debiutował w „Życiu Warszawy”, współpracował z tygodnikiem „Świat”. W latach 1965–1973 był fotoreporterem w wydawnictwie Polonia, w przeznaczonej dla krajów socjalistycznych edycji miesięcznika „Polska”, później w tygodniku „Perspektywy” i w Polskiej Agencji Interpress. Jako reporter obsługiwał oficjalne wydarzenia polityczne i ten rodzaj zdjęć przyniósł mu uznanie.

Jan Morek

(ur. 1940) Fotoreporter przez blisko 30 lat związany z Polską Agencją Interpress. Specjalizował się w fotografii na oficjalne tematy polityczne, jednak najistotniejszą część jego dorobku stanowią zdjęcia dokumentujące codzienne życie Polaków.

Wojciech Plewiński

(ur. 1928) Fotograf i fotoreporter przez większą część życia zawodowego związany z tygodnikiem „Przekrój”. Autor pierwszych powojennych okładek prasowych z modelkami, fotograf mody od lat 50., autor licznych zdjęć polskiego środowiska jazzowego. Zawodowo interesował się także życiem prowincji, którą fotografuje do dziś.

Tadeusz Rolke

(ur. 1929) Fotograf i fotoreporter, od lat 50. publikował zdjęcia w tygodnikach „Stolica” i „Świat”. W latach 60. fotoreporter miesięcznika „Polska” w edycji dla krajów kapitalistycznych. Mimo fascynacji fotografią reportażową największy sukces odniósł, fotografując modę i życie artystyczne.

fot. | photo by Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Jan Morek na konferencji prasowej

na sąsiedniej stronie: konferencja prasowa
u góry: od lewej Bogdan Łopieński, Aleksander Jałosiński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke
u dołu: Bogdan Łopieński, wśród fotoreporterów pierwszy od lewej Tadeusz Rolke

strona 10: Tadeusz Rolke, Warszawa, 1958

strona 11: widok wystawy

Romuald Broniarek, Warszawa, lipiec 1958, dzięki uprzejmości Ośrodka KARTA

Jan Morek during press conference

opposite: press conference

top: from left Bogdan Łopieński, Aleksander Jałosiński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, Tadeusz Rolke

bottom: Bogdan Łopieński, amongst the photographers first from left Tadeusz Rolke

page 10: Tadeusz Rolke, Warsaw, 1958

page 11: exhibition view

Romuald Broniarek, Warsaw, July 1958, courtesy of the Ośrodek KARTA

Romuald Broniarek

(1931–2013) was a photojournalist and lifetime contributor to the *Przyjaźń* monthly. His photographs document the nearly half a century when Poland was part of the Soviet sphere of influence, showing political and social changes from the 1950s through the early 1990s.

Aleksander Jałosiński

(born 1931) was a staff photojournalist of the *Polska* monthly's Eastern-bloc edition. Author of the notion of 'total photography', showing reality in all its aspects. Preoccupied with the life of small towns and villages, he has created a large collection of photographs of provincial Poland.

Bogdan Łopieński

(born 1934) debuted as press photographer at the *Życie Warszawy* daily and contributed to the *Świat* weekly. From 1965 to 1973 he worked as photojournalist for the Eastern-bloc edition of the *Polska* monthly, later for the *Perspektywy* weekly and the Polska Agencja Interpress news agency. As reporter he covered official state events and it was this kind of photography that won him recognition.

Jan Morek

(born 1940) worked for the Polska Agencja Interpress news agency as photojournalist for nearly thirty years. He specialised in covering official state events but it is photographs of daily life that constitute the most important part of his oeuvre.

Wojciech Plewiński

(born 1928) is a photographer and photojournalist who for much of his career worked for the *Przekrój* weekly. Author of the first cover-girl images in postwar Poland, fashion photographer since the 1950s, author of numerous photographs portraying the Polish jazz community. Professionally interested in provincial life, he continues documenting it to this day.

Tadeusz Rolke

(born 1929) is a photographer and photojournalist who in the 1950s contributed to the *Stolica* and *Świat* weekly magazines. In the 1960s he worked as photojournalist for the Western-bloc edition of the *Polska* monthly. Though highly successful in reportage, it is fashion and artistic-life photography he has been particularly recognised for.

fot. | photo by Marek Krzyżanek, Agencja Medium

Wojciech Gilewicz. Arcus

kurator | curator: **Magda Kardasz**

współpraca | collaboration: **Karolina Bielawska**

Wojciech Gilewicz postanowił zaprezentować warszawskim miłośnikom sztuki swoje filmy tworzone w ostatnich latach podczas podróży po Azji i Stanach Zjednoczonych. Pokazują one interwencje malarskie i performatywne w przestrzeni miast, czasem wśród przyrody. To nie dokumentacje akcji artystycznych, lecz autonomiczne dzieła o impresyjnym charakterze, ale — paradoksalnie — o bardzo przemyślanej kompozycji filmowych obrazów. Gilewicz kręci je sam, ustawioną na statywie kamerą wideo, co stanowi część performansu — rodzaju partyzanckiej akcji zasysającej wiele nieprzewidywalnych elementów, jakie niesie ze sobą życie ulicy. Pozyskany w ten sposób materiał jest następnie montowany.

Artysta mówi: „Teraz najbardziej interesuje mnie tworzenie swojego rodzaju pułapek w rzeczywistości”. Opisywane filmy wystawiają na próbę percepcję widza próbującego zidentyfikować wtopione w żywą tkankę miasta malarstwo czy też interpretującego poszczególne obrazy, w których elementy artystycznej interwencji zlewają się z surowymi realiami pejzażu, a akcje artysty z codziennymi poczynaniami ludzi. Autor szczególnie uważnie przygląda się pracy jako podstawowemu elementowi egzystencji człowieka, a także bytowaniu ludzi wyrzuconych poza nawias społeczeństwa i wykonywanym przez nich czynnościom służącym utrzymaniu się na powierzchni. Wyraźniejsze akcentowanie wątków społecznych to ważna cecha filmów Gilewicza.

Artysta postanowił przeprowadzić w Miejscu Projektów Zachęty zbiórkę makulatury. Uzyskane w ten sposób środki wspomogą w przyszłości wydanie katalogu prezentującego opisane powyżej prace wideo. Podczas dwóch miesięcy trwania wystawy publiczność będzie miała nie tylko okazję zaprezentować proekologiczną postawę, włączając się w zbiórkę zużytego papieru, lecz także zyska możliwość jego twórczego wykorzystania w ramach akcji zaproponowanych przez artystę ●●●

Magda Kardasz

The exhibition presents films created by Wojciech Gilewicz in recent years during his travels to Asia and the United States. Showing painting and performative interventions in urban space, sometimes in nature, the films are not so much documentations of artistic actions as autonomous impressions though, paradoxically, of a very well thought-out structure and composition. Gilewicz shoots the footage himself using a tripod-mounted video camera; this is part of the performance which is an almost guerrilla-like action, sucking in the many unpredictable events offered by street life. The footage so obtained is then edited.

‘I’m presently preoccupied with creating what you could call reality traps’, says Gilewicz. The featured films test the viewer’s perception as he or she tries to identify the painting pieces ingeniously embedded by the artist in urban tissue or interprets the different scenes, where elements of artistic intervention merge with the harsh realities of the landscape and the artist’s actions with people’s daily enterprises. In particular, Gilewicz studies work as a fundamental component of human existence as well as examining the life of social outcasts and their survival techniques. This clear emphasis on social issues is an important aspect of Gilewicz’s films.

The artist has initiated a waste paper-collecting project at the Zachęta Project Room. Proceeds from the sale of the recycling paper will go towards the publication of a future catalogue presenting the abovementioned films. During the two months of the exhibition, viewers will have a chance not only to demonstrate their pro-environmental attitude by contributing waste paper but also to use it creatively as part of activities proposed by the artist. ●●●

Magda Kardasz

Wojciech Gilewicz, ur. 1974 w Biłgoraju. Malarz, fotograf, autor instalacji i filmów wideo. Dyplom Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w pracowni malarstwa Leona Tarasewicza (1999) oraz aneks z fotografii. Bazując na doświadczeniu obrazu malarskiego, tworzy zróżnicowane pod względem formalnym prace, badające granice przestrzeni i sztuki. Mieszka i pracuje w Warszawie oraz Nowym Jorku.

Akiyoshidai, 2011, kadr wideo (HD)

Shanghai, 2008, kadr wideo

Taipei Artist Village, 2009, kadr wideo

na sąsiedniej stronie: *Arcus*, 2012, kadr wideo (HD)

Visitor, 2010, kadr wideo (HD)

Wojciech Gilewicz, born in 1974 in Biłgoraj, Poland. Painter, photographer and author of videos and installations. Master’s Degree in Leon Tarasewicz’s Painting Department at the Academy of Fine Arts in Warsaw (1999) and minor in photography. Drawing on his experience of the painting medium, he creates formally varied works, which seek to investigate the boundaries of art and space. Lives and works in Warsaw and New York.

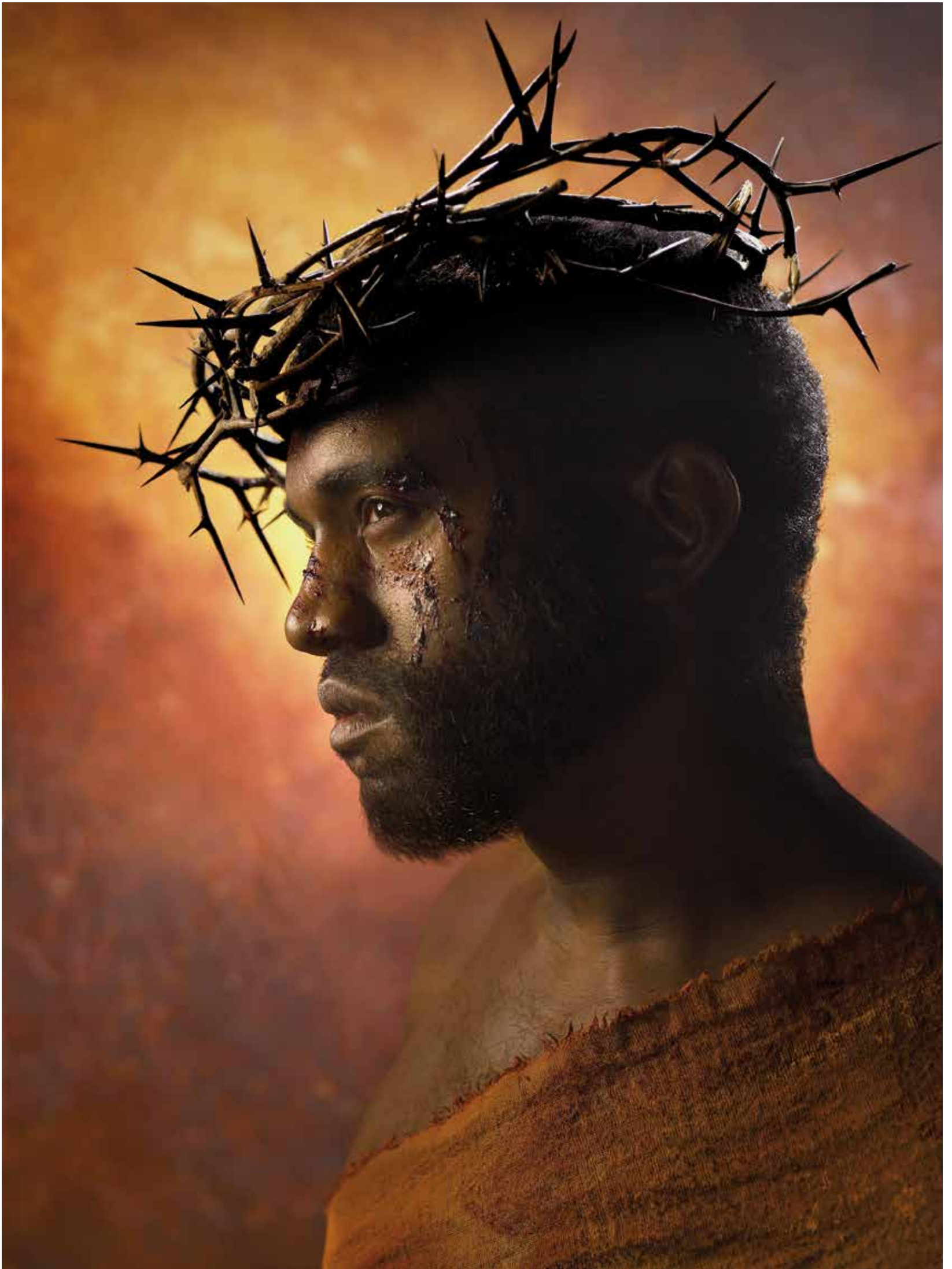
Akiyoshidai, 2011, video still (HD)

Shanghai, 2008, video still

Taipei Artist Village, 2009, video still

opposite: *Arcus*, 2012, video still (HD)

Visitor, 2010, video still (HD)

In God We Trust

kurator | curator: Maria Brewińska

współpraca | collaboration: Magdalena Komornicka, Katarzyna Stupnicka

artyści | artists: Edgar Arceneaux, Nina Berman, Huma Bhabha, Peter Bogers, C-LEVEL Project (Eddo Stern, Peter Brinson, Brody Condon, Michael Wilson, Mark Allen, Jessica Hutchins), Jonathan Durham, Dzine (Carlos Rolon), Angela Ellsworth, Generic Art Solutions (Matt Vis and Tony Campbell), Anthony Goicolea, Erin Cosgrove, Guerra De La Paz (Alain Guerra, Neraldo de la Paz), Christian Jankowski, Joseph Johnson, William Klein, Oliver Laric, Nora Ligorano and Marshall Resse, David LaChapelle, Nate Lowman, Joanna Malinowska, Michael Murphy, Rashaad Newsome, Michael Rakowitz, Jay Rosenblatt, Martha Rosler, Andres Serrano, Jeff Sonhouse, Kim Sooja, Jim Shaw, Piotr Ukiński, Jordan Wolfson, Shannon Taggart, Robert The, Bill Viola

Wystawa ma na celu ukazanie bogactwa wierzeń i praktyk religijnych składających się na krajobraz wyznaniowy Stanów Zjednoczonych. Religia odgrywała i odgrywa tam niezwykle ważną rolę, a pluralizm wyznań sprawia, że można ten kraj uznać za jeden z najbardziej zróżnicowanych pod względem religijnym na świecie. Chociaż na wyznaniowej mapie Stanów Zjednoczonych wciąż przeważają tradycyjne wspólnoty religijne, jednocześnie jesteśmy świadkami narodzin nowego modelu religijności, zgodnie z którym każdy może dowolnie zdefiniować swoją tożsamość religijną w sprzeczności wobec relatywizmu współczesnego amerykańskiego społeczeństwa. Kontrowersyjną dewizę użytą w tytule wystawy, nieraz kwestionowaną przez środowiska polityczne i religijne, w kontekście dzisiejszej różnorodności wyznaniowej odczytać można jako sugestię, że Ameryka nie jest już „jednym narodem pod opieką (jednego) Boga” („one Nation under (one) God”). Wyrażenie „In God We Trust” można interpretować jako mocną deklarację wiary, ale także jako manifestację prawa do „wyboru własnej religii”, która może przybierać najróżniejsze formy i oblicza.

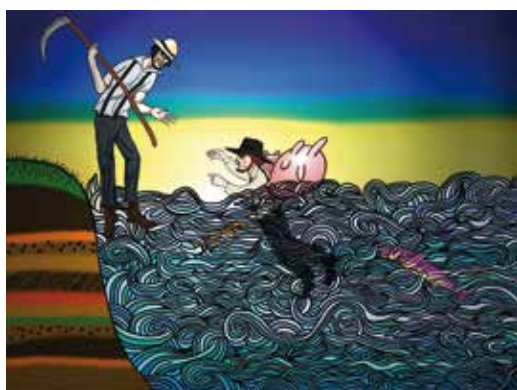
Wystawa obejmuje prace wielopokoleniowej grupy współczesnych artystów amerykańskich wywodzących się z różnych tradycji religijnych. Podejmują oni kwestie związane z religią, osobliwymi i rzadko spotykanymi wierzeniami, sektami i kultami, starając się przybliżyć widzom niezwykłą dynamikę tych zjawisk i ukazać szeroki wachlarz wyznań i kultur Stanów Zjednoczonych. Wystawa odnosi się również do wielu innych ważnych aspektów tego złożonego zagadnienia, opisując wzajemne relacje pomiędzy religią a społeczeństwem, ekonomią/kapitalizmem, polityką, patriotyzmem/amerykanizmem, sportem czy kulturą popularną. ●●●

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *Pieta*, 2009, dzięki uprzejmości artystów i Mindy Solomon Gallery, Miami, Floryda

Erin Cosgrove, *What Manner of Person Art Thou?*, 2004–2008, dzięki uprzejmości artystki

Kim Sooja, *Mandala: Zone of Zero*, 2004–2010, instalacja w Galerie Tschudi, Zuoz, dzięki uprzejmości Galerie Tschudi, Zuoz i Kim Sooja Studio

na sąsiedniej stronie: David LaChapelle, *Kanye West: Passion of the Christ*, 2006, © David LaChapelle

The exhibition focuses purely on the exploration of the variety of religious beliefs and practices of which the United States is composed. For both in the past and in the present, religion has played a highly significant and multifarious role in the United States, to the extent that today the country might be considered one of the most religiously diverse in the world. While the rich panoply of traditional religious communities and identities is still a major and changing element of the United States, we can also witness the emergence of new modes of religiosity whereby each person can define a religious identity for themselves in opposition to a relativistic vision of contemporary American society. The controversial motto used as the title of the exhibition, one that has often been questioned by different political and religious groups, may be interpreted in the context of today's religious complexity as suggesting that America is no longer 'one nation under [one] god'. For, in addition to its strong assertion of faith, the phrase does not foreclose a possibility of 'choosing my religion' that can take on the most varied forms and facets.

In God We Trust will bring together a multigenerational group of contemporary American artists from different religious backgrounds, who will look at religions, singular beliefs, spirituality, unusual faiths, sects or cults from an outside perspective, bringing viewers closer to the particular dynamics of each and thus unveiling the variegated landscape of American religion and the extraordinary diversity of US cultures. The exhibition will also deal with many aspects of this complex theme focusing, for example, on the relationships between religion and society, economy/capitalism, politics, patriotism/Americanism, sport, popular culture, etc. ●●●

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *Pieta*, 2009, courtesy of the artists and Mindy Solomon Gallery, Miami, Florida

Erin Cosgrove, *What Manner of Person Art Thou?*, 2004–2008, courtesy of the artist

opposite: David LaChapelle, *Kanye West: Passion of the Christ*, 2006, © David LaChapelle

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *Głowa Świętego Jana Chrzciela* z cyklu *Caravaggio*, 2008, dzięki uprzejmości artystów i Mindy Solomon Gallery, Miami, Floryda

Huma Bhabha, *Bez tytułu*, 2006, Collection Nerman Museum of Contemporary Art, Johnson County Community College Overland Park, KS. Gift of Mati and Tony Oppenheimer and Oppenheimer Brothers Foundation

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *Ostatnia wieczerza*, 2006, dzięki uprzejmości artystów i Mindy Solomon Gallery, Miami, Floryda

na sąsiedniej stronie: Guerra de la Paz (Alain Guerra & Neraldo de la Paz), *Pieta*, 2006, dzięki uprzejmości artystów

strona 19: Dzine (Carlos Rolon), *The Blissful Buddha (Sittin' on Chrome)*, 2010, dzięki uprzejmości artysty

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *The Head of St. John the Baptist* from *Caravaggio* series, 2008, courtesy of the artists and Mindy Solomon Gallery, Miami, Florida

Huma Bhabha, *Untitled*, 2006, Collection Nerman Museum of Contemporary Art, Johnson County Community College Overland Park, KS. Gift of Mati and Tony Oppenheimer and Oppenheimer Brothers Foundation

Generic Art Solutions (Matt Vis & Tony Campbell), *The Last Supper*, 2006, courtesy of the artists and Mindy Solomon Gallery, Miami, Florida

opposite: Guerra de la Paz (Alain Guerra & Neraldo de la Paz), *Pieta*, 2006, courtesy of the artists

page 19: Dzine (Carlos Rolon), *The Blissful Buddha (Sittin' on Chrome)*, 2010, courtesy of the artist

Religie w Stanach Zjednoczonych, czyli o płynnej religijności (fragmenty)

Religions in the United States, or, on Liquid Religiousness (excerpts)

Stanisław Obirek

Religijna historia Stanów Zjednoczonych jest wewnętrznie spleciona z ich dziejami politycznymi¹. Wydaje się wręcz, że to właśnie problemy związane z koniecznością zintegrowania emigrantów reprezentujących różne wyznania podzielonej wyznaniowo Europy w dużym stopniu wyznaczyły konkretne rozwiązania legislacyjne, łącznie z murem oddzielającym sferę publiczną od religijnej na czele.

Główne fale emigracyjne przywoziły więc ze sobą również animozje i konflikty obecne w krajach macierzystych. [...] Mozaika religijna rodzącej się demokracji Stanów Zjednoczonych była dość dokładnym odbiciem religijnych sporów i wojen toczonych przez narody na starym kontynencie. Osobnym problemem [...] jest stosunek do zastanych ludów i ich religii, jak i do niewolników przywożonych siłą z kontynentu afrykańskiego. To wszystko sprawiło, że można mówić o jedynym w swoim rodzaju stopie (*melting pot*) religii napływowych i zastanych. Jest rzeczą oczywistą, że wraz z otwarciem granic na ludy napływające z Azji udział wyznawców tradycyjnych religii azjatyckich zwiększył się. [...] Nawet jeśli powyższy podział może budzić wątpliwości (np. podział na religijnych, agnostyków, ateistów), to interesująco przedstawia się odnotowana dynamika zmian przynależności do poszczególnych religii (dane zostały opracowane w oparciu o deklaracje samych wyznawców) na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia XX wieku: 1990–2000. Jak widać, największy wzrost odnotowały tradycyjne religie azjatyckie (hinduizm 237%), buddyzm (170%) i islam (109%), podobny skok widać u deklarujących odejście od religii — niereligijni (110%). Chrześcijaństwo odnotowało lekki wzrost (5%), natomiast jedyną grupą religijną, której liczba wyznawców uległa zmniejszeniu, są Żydzi (10%). Pozostawiając wyciągnięcie wniosków czytelnikom, zwracamy jedynie uwagę na dramatyczne zmiany, jakim podlega religijność Amerykanów; ich wynik jest trudny do przewidzenia dla nich samych.

Dla celów porównawczych warto przywołać zróżnicowanie religii na całym świecie [...]. Jedno jest pewne. Niezależnie od uniwersalistycznych ambicji głównych religii świata (chrześcijaństwo i islam), nic nie wskazuje na to, by inne religie miały w przewidywalnej przyszłości przestać istnieć. Wręcz przeciwnie, obserwujemy wzrasta-

jące zróżnicowanie i podziały wewnątrz tradycyjnych systemów religijnych. [...] Podobnie globalna świadomość istnienia innych religii i historycznych uwarunkowań ich pojawiania się w dziejach ludzkości skłania wielu spośród wyznawców do wspólnych przedsięwzięć, których celem jest utrzymanie pokoju między religiami. To wszystko w sposób modelowy możemy obserwować w Stanach Zjednoczonych [...].

Oto powyższe dane w liczbach: chrześcijaństwo: 2,1 miliarda; islam: 1,3 miliarda; niereligijni: 1,1 miliarda; tradycyjne religie chińskie: 1,1 miliarda; hinduizm: 900 milionów; buddyzm: 376 milionów; religie pierwotne: 300 milionów; tradycyjne religie afrykańskie: 100 milionów; sikhizm: 23 milionów; spirytyści: 15 milionów; judaizm: 14 milionów; bahaizm: 7 milionów. Tak więc chrześcijaństwo, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, zachowuje pierwszeństwo największej religii świata, ale już inaczej wygląda stosunek tej wielkości do innych religii, zwłaszcza islamu, który z miliardem trzystoma milionami wyznawców utrzymuje pozycję drugiej co do wielkości religii światowej. [...]

Dialog międzyreligijny toczy się w Stanach Zjednoczonych dwutorowo, ma też dwojaki charakter. Z jednej strony jest to zjawisko spontaniczne i pozbawione intelektualnego zaplecza. W pewnym sensie przynależy do popkultury i podlega mechanizmom kultury popularnej i masowej, jest nieprzewidywalny i wymyka się analitycznym kategoriom socjologii religii. Zygmunt Bauman określił je w prywatnym e-mailu do mnie jako „religię *à la carte*”, ze wszystkimi konsekwencjami takiego podejścia do życia.

Jednakże dialog międzyreligijny ma też charakter odmienny; jest owocem intelektualnego namysłu tysięcy naukowców uczących i piszących w ramach tzw. *Religious Studies* na setkach uniwersytetów zarówno państwowych, jak i prywatnych, świeckich i religijnych. [...]

Niewątpliwie najbardziej dynamiczny charakter ma dialog pomiędzy judaizmem i różnymi denominacjami chrześcijańskimi. Jednym z powodów takiego obrotu sprawy jest obecność obu tych grup w życiu politycznym i religijnym Stanów Zjednoczonych, ale również specyficzna wspólna historia obu tych religii, które po raz

pierwszy stanęły wobec siebie w pozycji partnerów mających do rozwiązania wspólne problemy. [...] Innym wymiarem akademickiego namysłu nad religiami jest dialog z buddyzmem. [...] Przykładem może być nowe rozumienie buddyjskiej pustki jako otwartości i spontanicznej percepcji rzeczywistości czy potrzeba przemyślenia na nowo całej tradycji chrześcijańskiej. [...]

Istotnym dopełnieniem oblicza amerykańskiej religijności jest dynamicznie rozwijająca się teologia feministyczna, przekraczająca granice poszczególnych wyznań, a nawet religii. Wydaje się wręcz, że to właśnie głos teologów zmusza tradycyjne systemy teologiczne do radykalnego przemyślenia własnego dziedzictwa.

[...] Jak zgodnie twierdzą przedstawicielki tego nowego kierunku w teologii, stoimy dopiero u początków zmian i trudno dociec, dokąd one nas zaprowadzą. Jedno jest pewne. Religie poddane feministycznej reinterpretacji już nigdy nie będą takie same. Jak na razie podobne zmiany nie są widoczne w innych religiach, choć być może to wrażenie jest tylko wynikiem braku dostępu do refleksji podejmowanych w językach trudniej dostępnych. [...]

Intensywnie rozwijający się dialog międzyreligijny, który czyni Stany Zjednoczone jednym z najbardziej żywotnych i dynamicznych miejsc spotkań różnych tradycji religijnych, jest w samej rzeczy niezwykle obiecującym eksperymentem. Wyniki tego dialogu są trudne do przewidzenia, a nawet jego nieprzewidywalność należy do jego natury. Już w chwili obecnej, tzn. na początku XXI wieku można dostrzec w nim poważną alternatywę dla dobrze znanej z przeszłości historii konfliktów. Niemniej jednak również Stany Zjednoczone stały się areną gwałtownego wzrostu chrześcijańskiego fundamentalizmu, który połączony z polityką, zaczął przybierać niepokojący kształt. [...] Wybory z listopada 2006 roku zdecydowanie zmieniły polityczny układ sił w Stanach Zjednoczonych (dały większość demokratom zarówno w senacie, jak i w Izbie Reprezentantów), co w pewnym sensie uzmysławia krótkowzroczność retoryki religijnej w przestrzeni publicznej i poniekąd oznacza powrót do tradycyjnego rozdziału tych dwóch obszarów ludzkiej aktywności. Warto też przypomnieć, że główny elektorat prezydenta George'a W. Busha rekrutował się z radykalnych grup protestanckich (*evangelicals*) i tzw. nowych chrześcijan (*new born*), którzy zapewne jeszcze przez jakiś czas będą odgrywać znaczącą rolę w publicznej debacie, wolno też jednak sądzić, że ich wpływ w pluralistycznym społeczeństwie będzie mały. ●●●

Fragmenty tekstu opublikowanego w książce *Ameryka. Społeczeństwo, kultura, polityka*, t. 2, red. Tomasz Płudowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Collegium Civitas, Toruń 2008.

Prof. zw. dr hab. **Stanisław Obirek**, ur. 1956, wykładowca w Ośrodku Studiów Amerykańskich na Uniwersytecie Warszawskim. Studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim, filozofię i teologię w Neapolu i w Rzymie na Uniwersytecie Gregoriańskim. W 1997 roku habilitował się na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Interesuje się miejscem religii we współczesnej kulturze, dialogiem międzyreligijnym, konsekwencjami Holokaustu i możliwościami przezwyciężenia konfliktów religijnych, cywilizacyjnych i kulturowych.

1. Zob. Edwin S. Gaustad, Leigh Schmidt, *The Religious History of America. The Heart of the American Story from Colonial Times to Today*, HarperOne, San Francisco 2004.

The religious history of the United States is inextricable linked with its political history.¹ It actually seems that it was precisely the need to integrate immigrants representing the different denominations brought from the religiously divided Europe that dictated specific regulations, including the separation of church and state.

The main waves of immigration brought with themselves the animosities and conflicts present in their home countries. . . . The religious mosaic of the nascent American democracy was a rather precise reflection of the religious wars and disputes that tore nations apart in the Old Continent. A separate issue . . . was the attitude towards the indigenous peoples and their religions, as well as towards the slaves brought by force from Africa. All this created the unique 'melting pot' of indigenous and imported religions. It is obvious that as the US borders were opened to Asian immigration, the proportion of followers of traditional Oriental denominations increased. . . . Even if the above division may in itself raise doubts (e.g. the very distinction between 'religious' and 'non religious' — atheist and agnostic — citizens), the changes in affiliation levels of the different religions observed (on the basis on respondent surveys) in the last decade of the 20th century nonetheless look very interesting indeed. The sharpest rise in affiliation levels was seen by the traditional Asian religions: Hinduism (a rise of 237 percent between 1990 and 2000), Buddhism (170%), and Islam (109%). The proportion of religiously unaffiliated citizens rose by 110% in the period in question, and Christian religions saw a 5% percent rise in respondent-declared affiliation; Judaism was the only denomination that saw an outflow of followers (down by 10%). Leaving conclusions to the reader, let us only note the sweeping changes that American religiousness is undergoing, their ultimate outcome unpredictable even for the Americans themselves.

For comparative purposes we may note global religious diversity . . . One thing is certain. Despite the universalistic ambitions displayed by the world's main religions (Christianity and Islam), there are no reasons to believe that other denominations should cease to exist in the foreseeable future. Quite the contrary; diversity and divisions within the traditional religious systems have been on the rise. . . . Similarly, a global awareness of the existence of other religions and of the historical factors that had shaped them means that many religious followers support ecumenical initiatives aimed at maintaining peace among religions. All this can be very clearly observed in the United States . . .

Here are the above data in numbers: Christianity: 2.1 billion followers worldwide; Islam, 1.3 billion; non-religious, 1.1 billion; traditional Chinese religions, 1.1 billion; Hinduism, 900 million; Buddhism, 376 million; indigenous beliefs, 300 million; traditional African religions, 100 million; Sikhism, 23 million; spiritualism, 15 million; Judaism, 14 million; Bahá'í, 7 million. As we can see, also globally Christianity remains the largest religion, but its domination is much less pronounced than in the US, with Islam maintaining the position of the world's second largest denomination by number of followers. . . .

Inter-faith dialogue in the United States has followed a dual path and is of a dual nature. On the one hand, it is a spontaneous phenomenon, lacking deeper intellectual background. In a way, it is part of pop culture

and is governed by its mechanisms; it is also unpredictable and eludes the analytical categories of the sociology of religion. Philosopher Zygmunt Bauman described it in a private letter to this author as a 'religion a la carte', with all the consequences thereof.

However, inter-faith dialogue also has another current, driven by the intellectual reflection of the thousands of scholars teaching and writing in religious studies courses at hundreds of public and private, secular and religious, universities. . . .

Inter-faith dialogue has doubtless been most dynamic between Judaism and the various Christian denominations. One of the reasons for this is the two groups' presence in US political and religious life but also the specific common history of the two great monotheistic religions that for the first time stand next to each other as partners facing common issues. . . . Another aspect of the academic reflection on religions is the dialogue with Buddhism. . . . Examples include a new understanding of the Buddhist concept of 'emptiness' as denoting an openness towards, and a spontaneous reception of, reality; or the need to rethink the entire Christian tradition. . . .

The rapid growth of feminist theology has been an important aspect of American religiousness, cutting across denominations and even the religions themselves. It actually seems that it is precisely the voice of feminist theologians that has been forcing traditional theological systems to rethink their legacies.

. . . As the proponents of the new current in theological studies argue, we are only at the beginning of changes and it is difficult to say where they will lead. One thing is certain, though: once subjected to feminist reinterpretation, religions will never be the same again. And while similar processes do not seem to have been under way in the other great religions of the world, this may be just a misperception caused by the lack of access to reflections undertaken in other languages. . . .

The intense inter-faith dialogue, which makes the United States one of the most vibrant and dynamic meeting places of different religious traditions, is in itself an very promising experiment. The results of this dialogue are hard to predict, the unpredictability being actually inscribed in its nature. But already today, at the beginning of the 21st century, it can be viewed as a serious alternative to the long history of religious conflict. Still, the United States too have seen a sharp rise of Christian fundamentalism which, combined with politics, has a rather ugly face. . . . The November 2006 elections radically changed the political balance of power in the United States (the Democrats winning a majority in both the House and the Senate) which, in a way, demonstrates the short-sightedness of religious rhetoric in public space and indicates something of a return to the traditional separation of the two fields of human activity. It is also worth remembering that the two main groups constituting George W. Bush's core electorate were the radical Protestants ('evangelicals') and 'born again' Christians, groups that are likely to

see their influence in the pluralistic society waning, even if their role in the public debate remains significant for some time yet. ●●●

Excerpts from an essay published in *Ameryka. Społeczeństwo, kultura, polityka*, vol. 2, ed. Tomasz Płudowski, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, Collegium Civitas, 2008.

Professor **Stanisław Obirek**, PhD (born 1956) lectures at the American Studies Center of Warsaw University. He studied Polish philology at the Jagiellonian University and philosophy and theology in Naples and at the Pontifical Gregorian University in Rome, obtaining a PhD from the Jagiellonian University's Faculty of History in 1997. His research focus is on the role of religion in contemporary culture, inter-faith dialogue, the cultural consequences of the Holocaust, and the possibility of overcoming religious, civilisational, and cultural conflicts.

1. See Edwin S. Gaustad, Leigh Schmidt, *The Religious History of America. The Heart of the American Story from Colonial Times to Today*, San Francisco: HarperOne, 2004.

14.09–17.11

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta — National Gallery of Art

Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank

Views 2013 — Deutsche Bank Foundation Award

kuratorki | curators: Ewa Łączyńska-Widz, Jadwiga Sawicka

współpraca ze strony Zachęty | collaboration on the part of Zachęta: Katarzyna Kołodziej

organizatorzy | organisers: Fundacja Deutsche Bank | Deutsche Bank Foundation, Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

| Zachęta — National Gallery of Art., Deutsche Bank Polska S.A.

Deutsche Bank Stiftung

ZACHĘTA

Deutsche Bank

Po raz szósty Fundacja Deutsche Bank, Deutsche Bank Polska i Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki zapraszają na wystawę konkursową *Spojrzenia — Nagroda Fundacji Deutsche Bank*, prezentującą najciekawszych młodych, lecz uznanych już artystów polskich. Inaczej niż w poprzednich edycjach finalistów jest pięciu, a wszystkie prace na wystawie to pokazy premierowe.

Artyści wybrani przez komitet nominujący złożony z krytyków sztuki i kuratorów to Tymek Borowski, Piotr Bosacki, Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak i Agnieszka Polska. Urodzeni pomiędzy 1977 a 1985 rokiem, reprezentują Warszawę, Poznań i Kraków. Ich najnowsze projekty są efektem pracy ostatnich miesięcy, ale skupiają się w nich zainteresowania i doświadczenia z ostatnich dwóch lat. I choć wybrana piątka nie miała stanowić reprezentacji polskiej sceny artystycznej, to w ich twórczości odnajdziemy praktyki charakterystyczne dla najnowszej rodzimej sztuki.

Chętnie sięgają po różne media, wśród nich najczęściej film. Prace wykorzystujące to medium pokażą Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak i Agnieszka Polska. *Obraza* Breguły dotyczy figury nowoczesności połączonej z codziennością. Przyjrzymy się życiu urzędnika, który opętany wizją nowoczesności, próbuje zachęcić do progresywnych zachowań mieszkańców swojej miejscowości. *Obraza* to kolejny już — po *Fire-Followers* — film Breguły, w którym za pomocą realistycznego obrazu z kamery filmowej artystka przedstawia fikcyjne życie wybranej społeczności. Zupełnie inny charakter ma filmowy kolaż Agnieszki Polskiej — opowieść o niebie dla artystów. Artystka słynąca z prac czerpiących z archiwów fotograficznych, nierzadko wzbogaconych animacją, tym razem w żartobliwej konwencji łączy ikoniczne postaci sztuki z różnych okresów — w miejscu, w którym mogą odpoczywać po trudach życia. Łukasz Jastrubczak za tło dla swojego nowego filmu obrał centrum renesansowej Florencji. W architektonicznej perspektywie Gallerii degli Uffizi i Palazzo Vecchio pojawia się „konceptualista” — bohater z geometrycznymi atrybutami znanymi z poprzednich projektów artysty realizowanych w Stanach Zjednoczonych. Klasyka europejskiej sztuki spo-

tyka się tu z echem sztuki amerykańskich mistrzów land artu. Związki między realnym przedmiotem a obrazem filmowym są obecne w pracy Piotra Bosackiego *Rzeczy oczywiste*, na którą składają się film animowany i zbiór przedmiotów. Artysta wywodzący się z poznańskiej grupy Penerstwo po raz kolejny przedstawia nie tylko poetycki, ale również filozoficzny traktat literacki. Charakterystyczna dlań skłonność do wcielania się w rolę konstruktora, jak i podejmowanie próby opisu świata owocują magnetycznymi produkcjami, w których za pomocą najprostszych materiałów i technik rozkłada świat na czynniki pierwsze. Z dużym dystansem przygląda się rzeczywistości Tymek Borowski. Jego schematy, rysunki, plakaty, blogi czy wirtualni artyści stanowią ciekawą analizę świata sztuki. Najnowszy projekt przybiera formę wielkoformatowej gazetki ściennej uzupełnionej o medium plakatu i znajduje swoją kontynuację w wirtualnej rzeczywistości.

Projekt katalogu i oprawę graficzną przygotowała Kaja Gliwa, uznana przez Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej za „debiutantkę 2012 roku”; jest ona również współautorką aranżacji wystawy.

Laureatów tegorocznych *Spojrzeń* poznamy podczas gali wręczenia nagród **24 października 2013**. Międzynarodowe jury przyzna główną nagrodę w wysokości 15 tysięcy euro, a także drugą nagrodę — pobyt studyjny we florenckiej Villi Romana. Jednak ważny jest sam tytuł laureata *Spojrzeń*, bo — jak pokazały poprzednie edycje konkursu — wyróżnieni nim artyści liczą się na polskiej scenie artystycznej. ●●●

Ewa Łączyńska-Widz
Jadwiga Sawicka

For the sixth time the Deutsche Bank Foundation, Deutsche Bank Polska, and the Zachęta — National Gallery of Art are happy to announce the *Views — Deutsche Bank Foundation Award* competition exhibition presenting the most interesting young, but already established, Polish artists. Unlike in the previous years, there are five finalists and all featured works are premiere presentations.

The nominating committee, comprised of renowned art critics and curators, has selected the following artists: Tymek Borowski, Piotr Bosacki, Karolina Breguła,

Łukasz Jastrubczak, and Agnieszka Polska. Born between 1977 and 1985, they represent Warsaw, Poznań, and Cracow. While being an effect of the work of recent months, the artists' latest projects reflect their experiences and preoccupations of the past two years. Although the five finalists are not supposed to constitute a representation of the Polish art scene, in their works can be found practices and themes characteristic for recent Polish art.

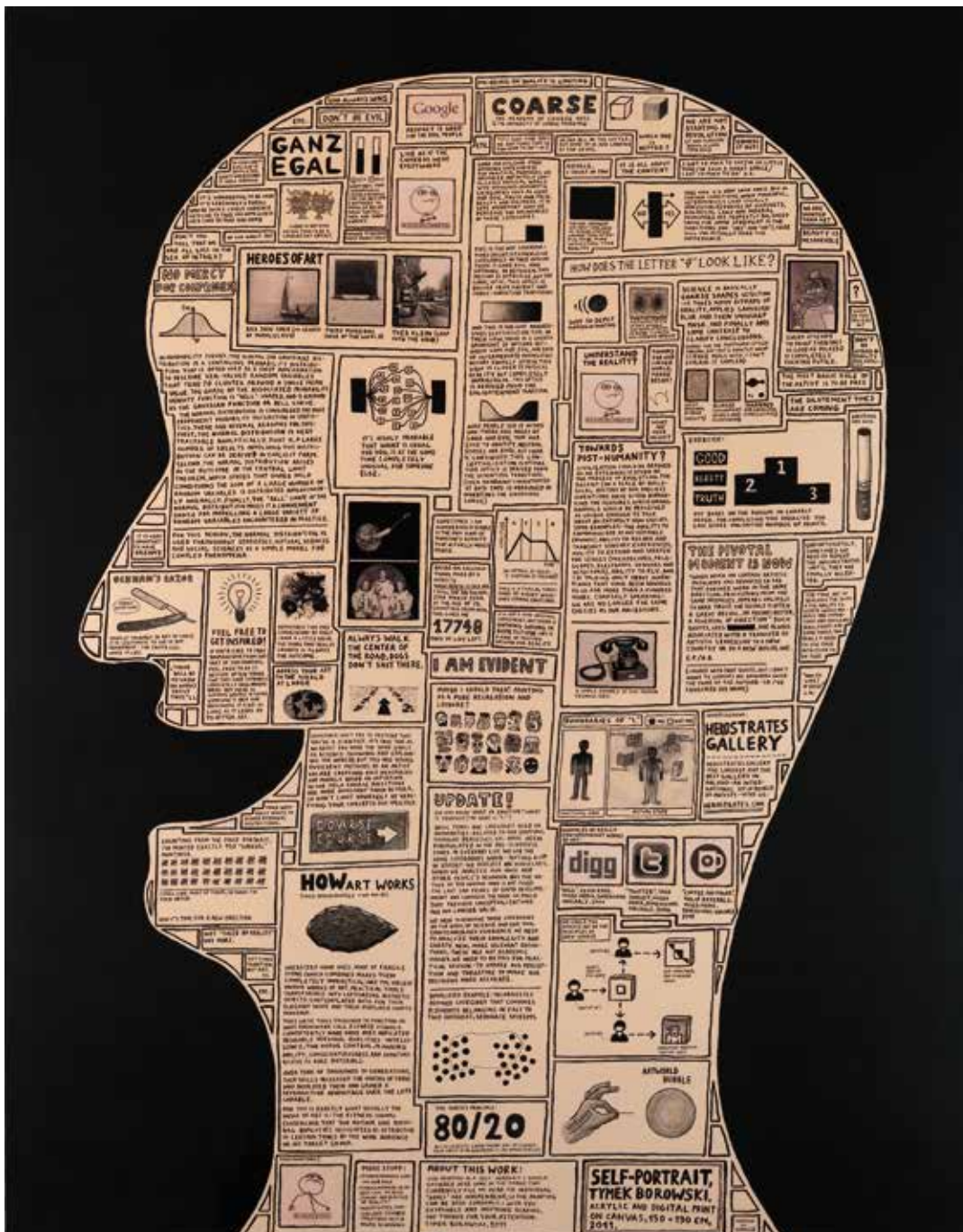
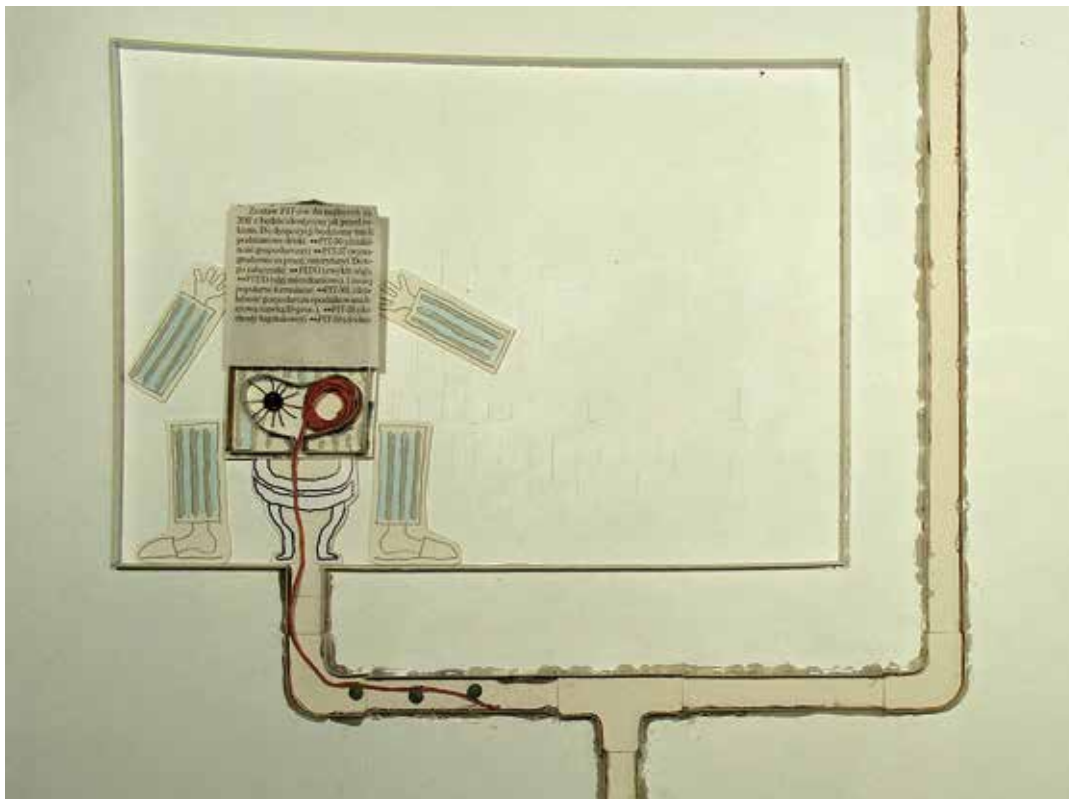
The five short-listed artists are happy to use various media, including, most often, film. Works utilising this medium will be shown by Karolina Breguła, Łukasz Jastrubczak, and Agnieszka Polska. Breguła's *Offence* deals with a figure of modernity combined with the everyday, showing the life of a public official who, obsessed with a vision of modernity, tries to encourage the residents of his town to display progressive behaviour. After *Fire-Followers*, *Offence* is another production from Breguła in which, using realistic modes of depiction, she presents the fictional life of a selected community. Of a completely different nature is Agnieszka Polska's filmic montage telling the story of a heaven for artists. Known for projects drawing on photographic archives, often combined with animation, this time Polska conflates in a tongue-in-cheek convention iconic art figures from various historical periods, in a place where they can take a rest after the hardships of life. The background of Łukasz Jastrubczak's latest filmic project is the historical centre of Florence; in the architectonic perspective of the Uffizi Gallery and the Palazzo Vecchio there appears a 'conceptualist' — a protagonist with geometrical attributes familiar from the artist's earlier projects realised in the United States. Here, the classics of European art meet echoes of the work of the masters of American land art. Connections between the real object and filmic image are explored in Piotr Bosacki's *Obvious Things*, a project consisting of an animated film and a collection of objects. An artist with a background in the Poznań-based Penerstwo collective, Bosacki presents a kind of poetic-philosophical literary treatise; his characteristic proneness for playing the role of a constructor and his attempts to describe the world result in magnetic productions in which, using the simplest materials and techniques, he breaks reality down into its constituent parts. Another artist who looks at the world with a sense of detachment is Tymek Borowski; his diagrams, drawings, posters, blogs, or virtual artists form an intriguing analysis of the art world. His latest project, a large-format newsheet combined with a poster, finds its continuation in the virtual reality.

The catalogue has been designed and laid out by Kaja Gliwa, winner of the Association of Polish Graphic Designers' Debut of the Year 2012 title; she has also co-designed the exhibition itself.

The winners of this year's *Views* competition will be announced during the award-presenting ceremony on **24 October 2013**. An international jury will award the main prize of €15,000 and the second prize — a residency at the Villa Romana in Florence. Perhaps more important than the actual prizes is the title itself for, as the competition's previous editions have shown, the laureates of *Views* matter on the Polish artistic scene. ●●●

Ewa Łączyńska-Widz
Jadwiga Sawicka

Piotr Bosacki, *Kompletne bzduury*, 2011
Tymek Borowski, *Autoportret*, 2011

strona 22: Agnieszka Polska, *Future Days*, 2013, dzięki uprzejmości
Galerie Żak Branicka, Berlin
strona 23: Karolina Breguła, *Obraza*, 2013
Łukasz Jastrubczak, *Śpiący kowboj*, 2011

jeśli nie podano inaczej, zdjęcia dzięki uprzejmości artystów

Piotr Bosacki, *Utter Rubbish*, 2011
Tymek Borowski, *Self-Portrait*, 2011

page 22: Agnieszka Polska, *Future Days*, 2013, courtesy of
uprzejmości Galerie Żak Branicka, Berlin
page 23: Karolina Breguła, *Offence*, 2013
Łukasz Jastrubczak, *Sleeping Cowboy*, 2011

unless otherwise noted photos courtesy of the artists

Fundacja Deutsche Bank została założona w 1995 roku, w 125 rocznicę powstania Banku. Jej misją jest promocja kultury i sztuki oraz edukacja kulturalna dzieci i młodzieży. Jednym z priorytetów Fundacji jest wspieranie młodych artystów, w tym m.in. przez programy stypendialne, organizację festiwali i wystaw, wspieranie projektów debiutantów. Fundacja Deutsche Bank zgromadziła jedną z największych w Europie kolekcji dzieł sztuki współczesnej, zawierającą ponad 56 tysięcy prac. Deutsche Bank wraz z Fundacją Solomona R. Guggenheima jest założycielem muzeum Deutsche Guggenheim w Berlinie. Jest także sponsorem głównym prestiżowych targów sztuki Frieze w Londynie. Jako partner wspiera również biennale sztuki w São Paulo i Sydney. Od 2003 roku Fundacja Deutsche Bank wraz z Zachętą — Narodową Galerią Sztuki i Deutsche Bank Polska S.A. organizuje konkurs *Spojrzenia* — *Nagroda Fundacji Deutsche Bank*. Konkurs ma promować polską sztukę współczesną w kraju i za granicą, a także zaprezentować i uhonorować najciekawsze postawy artystyczne, dzieła i twórców, którzy w sposób szczególnie zaistnieli na scenie sztuki w czasie ostatnich dwóch lat.

The **Deutsche Bank Foundation** was initiated in 1995, on the 125th anniversary of the Bank's founding. Its mission is to promote culture and art and foster the cultural education of children and youth. The Foundation supports young artists — which is one of its priorities — through grant programmes, festivals and exhibitions, and by backing debuting artists. The Deutsche Bank Foundation has created one of Europe's largest contemporary art collections with over 56,000 works. Deutsche Bank and the Solomon R. Guggenheim Foundation are the founders of the Deutsche Guggenheim Museum in Berlin. The Deutsche Bank Foundation is the main sponsor of London's prestigious Frieze Art Fair. As a partner, it also supports the São Paulo Art Biennial and the Biennale of Sydney. Since 2003 the Deutsche Bank Foundation, the Zachęta — National Gallery of Art and the Deutsche Bank Polska S.A. have organised the *Views* — *Deutsche Bank Foundation Award* competition. Its purpose is to promote contemporary Polish art domestically and internationally as well as presenting and honouring the most interesting artistic strategies, works, and artists of the past two years.

Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank

Nominowani

Tymek Borowski

ur. w 1984 w Warszawie, gdzie mieszka i pracuje. W latach 2005–2009 studiował na Wydziale Malarstwa warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w pracowni Leona Tarasewicza (dyplom 2009). Używa mediów cyfrowych i tradycyjnych, zajmuje się sztuką i projektowaniem. Tworzy wspólne projekty z Pawłem Śliwińskim oraz Pawłem Sysiakiem.

Piotr Bosacki

ur. 1977 w Poznaniu, gdzie mieszka i pracuje. Ukończył Państwową Szkołę Muzyczną II st. im. Fryderyka Chopina w Poznaniu i Akademię Sztuk Pięknych tamże (dyplom 2004). Jest wykładowcą w Katedrze Intermediów na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Członek grup PENERSTWO i KOT. Tworzy filmy animowane, obiekty, instalacje, rysunki. Zajmuje się również kompozycją muzyczną i literaturą. Współpracuje z Galerią Stereo.

Karolina Breguła

ur. w 1979 w Strumienu k. Bielska-Białej. Mieszka i tworzy w Warszawie. Ukończyła szkołę fotograficzną GFU przy Folkuniversitetet w Sztokholmie, Europejską Akademię Fotografii w Warszawie oraz fotografię w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi; doktorantka tej uczelni. Autorka fotografii, wideo oraz akcji artystycznych w przestrzeni miejskiej.

Łukasz Jastrubczak

ur. 1984 roku w Zielonej Górze. Mieszka i pracuje w Krakowie. W 2009 roku otrzymał dyplom z wyróżnieniem Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Razem z Krzysztofem Kaczmarskim współtworzy grupę artystyczną KrzysztofJastrubczakŁukaszKaczmarek. Wspólnie z Sebastianem Cichockim jest autorem publikacji *Miraż*. Gra na syntezatorze w zespole Boring Drug. Od 2012 roku koordynuje działalność Times New Aerial Museum. Współpracuje z Galerią Dawid Radziszewski.

Agnieszka Polska

ur. w 1985 roku w Lublinie. Obecnie mieszka i pracuje w Warszawie. W latach 2005–2010 studiowała na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie; a w latach 2008–2009 na Universität der Künste (w klasie Hito Steyerl) w Berlinie. Artystka sztuk wizualnych, zajmuje się animacją, wideo i fotografią. Współpracuje z Galerie Żak Branicka w Berlinie.

foto. | photo by Maciej Landsberg (5)

Views 2013 — Deutsche Bank Foundation Award

Nominees

Tymek Borowski

born in 1984 in Warsaw, where he lives and works. 2005–2009, Borowski studied painting at the Academy of Fine Arts in Warsaw in the studio of Leon Tarasewicz (graduated in 2009). He uses both digital and traditional media, works in the fields of art and graphic design. Frequently collaborates with Paweł Śliwiński and Paweł Sysiak.

Piotr Bosacki

born in 1977 in Poznań, where he lives and works. Graduate of the Fryderyk Chopin Middle School of Music in Poznań and the Poznań Academy of Fine Arts (diploma 2004). Currently he lectures in the Intermedia Department at the University of Arts in Poznań. Member of the collectives PENERSTWO and KOT. Author of animated films, objects, installations, drawings. He is also an author of musical compositions and literary texts. Affiliated with Stereo Gallery.

Karolina Breguła

born in 1979 in Strumień near Bielsko-Biała, she lives and works in Warsaw. She studied at the GFU School of Photography of the Folkuniversitetet in Stockholm, the European Academy of Photography in Warsaw, and holds a degree in photography from the Leon Schiller State Graduate School of Film, Television and Theatre in Łódź, where she is currently writing a PhD thesis. Author of photographs, video and artistic projects in a public space.

Łukasz Jastrubczak

born in 1984 in Zielona Góra, he lives and works in Kraków. In 2009 he graduated with honours at the Academy of Fine Arts in Katowice. Member, with Krzysztof Kaczmarek, of the artistic duo KrzysztofJastrubczakŁukaszKaczmarek. Author, with Sebastian Cichocki, of the publication *Mirage*. He plays synthesiser in the band Boring Drug. Since 2012, coordinator of the Times New Aerial Museum. Affiliated with Dawid Radziszewski Gallery.

Agnieszka Polska

born in 1985 in Lublin, she lives and works in Warsaw. 2005–2010, Polska studied graphic arts at the Cracow Academy of Fine Arts; 2008–2009, at the Universität der Künste (class of Hito Steyerl) in Berlin. Visual artist, author of animated films, videos, and photographs. Affiliated with Galerie Żak Branicka in Berlin.

15.10–15.12

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta — National Gallery of Art

Domy srebrne jak namioty

Houses as Silver as Tents

kurator | curator: Monika Weychert Waluszko

współpraca ze strony Zachęty | collaboration on the part of Zachęta: Magdalena Komornicka

artyści | artists: Neal Adams & Joe Kubert & Stan Lee, Daniel Baker, Delaine Le Bas, Tadeusz Borowski, Bownik & Marcelina Gunia, Olga Boznańska, Kazimierz Czapinski, Hubert Czerepok, Maria Demiter & Anna Kamińska, Jerzy Dorożyński, Jerzy Ficowski, Wojciech Gerson, Edward Gorazdowski, Wojciech Jerzy Has, Juliusz Kossak, Antoni Kozakiewicz, Jan Krajewski, Ignacy Krieger, Aleksandra Kubiak, Leon Lewkowicz, Iain McKell, Aernout Mik, Karol Młodnicki, Jana Müller, Edward Nicz, Constant Nieuwenhuys, Igor Omulecki & Payam Sharifi, Antoni Piotrowski, Dorota Podlaska, Francis Reisz, Tadeusz Rolke, Marek Rudowski & Mateusz Wiśniewski, Julian Schübeler, Zygmunt Sidorowicz, Władysław Siwek, Jan Styfi, Tomasz Tomaszewski, Bruce Weber, Alex Wedding (Grete Weiskopf) & John Heartfield (Helmut Herzfelde), Piotr Wójcik, Andrzej Zajkowski

foto: | photo by Aleksandra Kubiak

Dlaczego wystawa jest o Romach i o Cyganach?

Why Is the Exhibition about Roma and about Gypsies?

Monika Weychert Waluszko

Romowie czy Cyganie? Na to pytanie nie ma prostej odpowiedzi. Są dwie nazwy — jedna konstruowana z zewnątrz, druga od wewnątrz. Członkowie grupy własnej to „ludzie” — w odróżnieniu od innych, którzy „nie są ludźmi” w ścisłym tego słowa znaczeniu. W języku romani Rom (l. mnoga: Roma) oznacza człowieka, mężczyznę, męża. Kto nie jest Romem, ten jest obcym — *gadzio* (*gadžio*, *gadzie*). Nie bez znaczenia jest również fakt, że ważne akty prawne też używają tej nazwy i jest to poprawna politycznie nazwa międzynarodowa. Romowie są dla siebie samych Romami, my także powinniśmy określać ich tym mianem. I tu można by zamknąć temat.

Przypomina mi się jednak pewna praca wideo z projektu *Emotikon* Roberta Rumasa i Piotra Wyrzykowskiego. Podróżując, znaleźli oni w Somcuta Mare w Rumunii nie-

zwykłego towarzysza i przewodnika: Tudora Lakatosa (Elvisa Romano) — nauczyciela w lokalnej romskiej szkole i naśladowcę Presleya, śpiewającego w romani jego przeboje. W jednym z filmów mówi ze śmiechem: „Roma to miasto we Włoszech. My jesteśmy Cyganami, a słowo to pochodzi od Athinganoi”¹. Obecność Cyganów odnotowano około 1050 roku terenach Bizancjum i nazywani tam byli Adsincani, Athinganoi; z tej greckiej formy powstało słowo Cygan, Cigan (serb., chorw.), Cikan (czes.), Țigan (rum.), Tsigane (fr.), Cigány (węg.), Cyhan (ukr.), Çingene (tur.), Acingan (gr.), Ciganin (bułg.), Cigón (lit.), Zigeuner (niem.), Zingar (wł.).

Ale prawdziwy mit założycielski ma swe korzenie gdzie indziej. Najpopularniejszą legendą, rozpowszechnioną już na początku XV wieku w kręgu kultury europejskiej, była opowieść o egipskim rodowodzie Cyganów. Przybywając do Europy, opowiadali oni o ojczyźnie, którą nazywali Małym Egiptem. Chcąc pozyskać zaufanie pobożnych mieszkańców, podawali się za pokutujących egipskich pielgrzymów². Stąd wzięło się popularne określenie *gypsy* — rozpropagowane dzięki popularności języka angielskiego. Stąd również hiszpańskie Gitano (dawn. Egyptiano) oraz bliskie mu francuskie Gitan. Choć na Bałkanach najbardziej rozpowszechnione są formy od greckiego Atsingan, to również istnieją te związane z egipskim pochodzeniem — greckie Jifitos, albańskie Qifto, w serbskim i chorwackim Jedjupci, a w bułgarskim Agupti. Na terenach Albanii i Kosowa żyją Egipcjanie Bałkańscy, którzy swoją tożsamość budują poprzez akcentowanie odrębności wobec Romów oraz nawiązywanie do tradycji starożytnego Egiptu.

Mnogość nazw własnych i obcych pokazuje też, jak bardzo Cyganie różnią się między sobą. Najsilniej wyodrębnioną grupą są Sinty. Dodatkowe zamieszanie w nazewnictwie wprowadza fakt, że nazwy własne Roma i Sinty to nie jedyne używane przez samych Cyganów. W Hiszpanii nazywają oni siebie Kale (w romani — Czarni), a we Francji Manusze (w romani — Ludzie). Obie grupy nie utożsamiają się ani z Romami, ani z Sinty.

Dla Polaków Romowie to po prostu Cyganie. Lecz słowo „Cygan” ma w języku polskim pejoratywne znaczenie. *Słownik języka polskiego* PWN podaje: „1. przenośnie: osoba prowadząca beztroski lub wędrowny tryb życia; 2. potocznie: kłamca, oszust”. To ostatnie znaczenie znajduje także odzwierciedlenie w rodzinie wyrazów: „cyganić” — oszukiwać czy kłamać, „wycygać” — podstępnie coś wyłudzić. Przekaz werbalny jest bardzo częstym i skutecznym źródłem stereotypów.

Wystawa *Domy srebrne jak namioty* jest o Cyganach. W oficjalnym obiegu funkcjonują wyłącznie przedstawienia ikonograficzne tworzone na podstawie stereoty-

pów produkowanych przez społeczeństwa większościowe: „podporządkowanie Romów — ciężar bycia »innym i przemoc fizyczna, psychiczna oraz symboliczna, innymi słowy: akt kolonizacji Romów przez europejską większość — dokonuje się w sposób najbardziej widoczny na płaszczyźnie wizualnej” (Timea Junghaus).

Wystawa koncentruje się na pojęciu „cygańskości”. Czym „cygańskość” jest dla Polaków? Jak kształtowany był wizerunek Cygana postrzeganego z perspektywy kultury większościowej? I w jaki sposób sami Romowie kreowali swój obraz, dostosowując go do oczekiwań otoczenia — gadziów — jako formę przystosowania? Czy da się spod powyższych notacji wydobyć prawdę o tej mniejszości etnicznej? Jaki ślad kolonialnej widzimy tu dominacji? Na jakiej zasadzie i do jakich cech odnosili się „naśladowcy”: artystyczna cyganeria czy New Gypsy? Jak znaczące i czasem katastrofalne w skutkach było i jest powielanie tych wytartych klisz?

„W odróżnieniu od wyważonych tekstów, w których omija się niebezpieczne stereotypy, pisząc zazwyczaj kilka ostrzegawczych słów na temat uprzedzeń, wystawa te stereotypy eksponuje i uderza w nie z całą mocą; napawając się kiczowatą formą sprzeciwu wobec wyważonych norm. [...] Artyści, twórczo przeciwstawiając się stereotypom i nie pozwalając, by ich przerażały i szokowały, sprawiają, że cisza zmienia się w przesłanie” (Thomas Acton).

Ale wystawa jest też o Romach. Zgoda na używanie oficjalnie wspólnej nazwy była bowiem gestem politycznym i emancypacyjnym. Przyglądamy się, jak formułowana jest kontrnarracja historyczna, jak romskie doświadczenie inspiruje współczesną refleksję kulturową, jak romscy artyści przejmują kontrolę nad wizerunkiem swojej społeczności. Język sztuki może służyć dialogowi międzykulturowemu i być narzędziem walki z wykluczeniem. Romski artysta Daniel Baker napisał w książce towarzyszącej wystawie: „Przez całe lata ulotny obraz był naszym darem, ale skoro my, Romowie, chcemy zmienić status quo, musimy sprawić, żeby to, co ulotne, nareszcie stało się widzialne i czytelne”. Taka jest rola tej wystawy: wyprowadzenie romskiej tematyki z marginesów do głównego dyskursu społecznego, politycznego, ekonomicznego czy estetycznego, a przez to zerwanie z nieobecnością i niewidzialnością Romów w polskim społeczeństwie. ●●●

1. Emotikon. Robert Rumas & Piotr Wyrzykowski, Muzeum Sztuki w Łodzi, 2011; Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, 2012.

2. Andrzej Mirga, Lech Mróz, *Cyganie. Odmienność i nietolerancja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1991, s. 42; Jerzy Ficowski, *Cyganie na polskich drogach*, Wydawnictwo Literackie, Kraków–Wrocław 1985, s. 10.

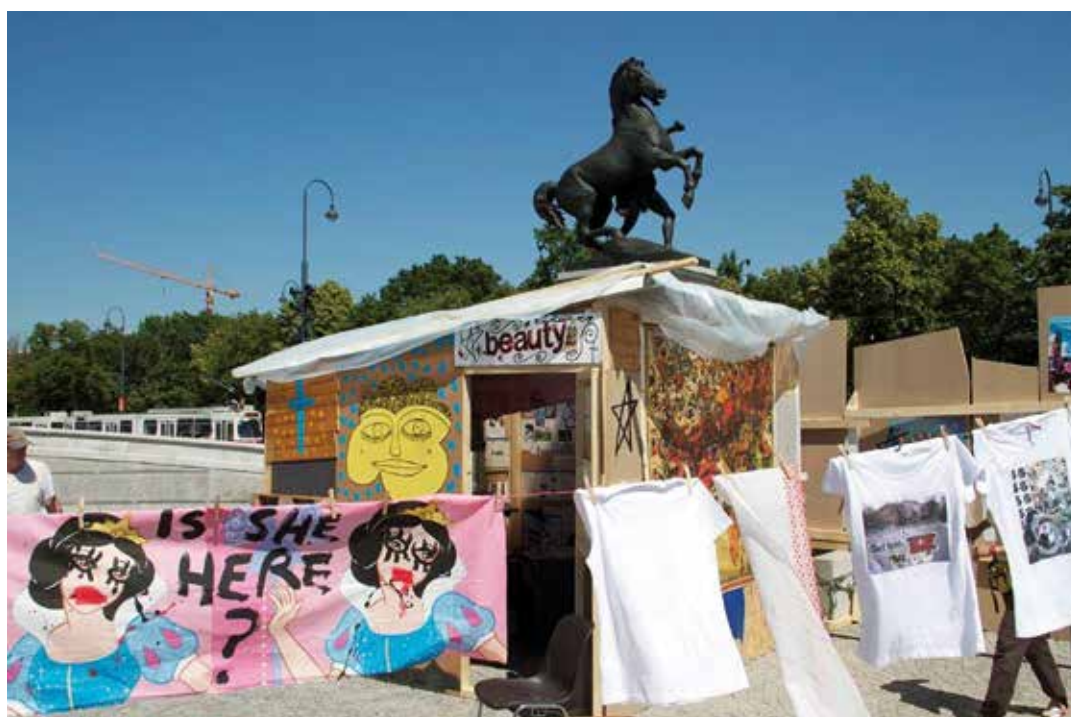
Daniel Baker, *Lustrzane książki*, 2008, dzięki uprzejmości artysty

na sąsiedniej stronie: dokumentacja projektu *Baraca*, na zdjęciu koczowisko romskie w dzielnicy Polanowice we Wrocławiu, 2012, w ramach wystawy *Out Of STH vol. 3* (sekcja *Sąsiedzi*), BWA Wrocław — Galerie Sztuki Współczesnej, Galeria Awangarda, Wrocław

Daniel Baker, *Mirrored Books*, 2008, courtesy of the artist

opposite: documentation of the project *Baraca*, photos of the Roma camp in the Polanowice district of Wrocław, 2012, part of the exhibition *Out of STH vol. 3* (the *Neighbours* section), BWA Wrocław — Galerie Sztuki Współczesnej, Galeria Awangarda, Wrocław

Roma or Gypsy? There is no simple answer. There are two names — one formed from within, the other from without. The members of one's own group are roma, 'people', as opposed to *gorgios*, who are literally 'non-people'. In the Romani language *rom* means 'man, husband'. Who is not a *rom* is a stranger, a *gorgio*. Moreover, the name Roma/Romani has been used in a number of important legal documents and it is the politically correct international denomination. If the Roma call themselves Roma, so should we. The discussion could end here.

I am reminded, however, of a video from Robert Rumas and Piotr Wyrzykowski's project *Emoticon*. Travelling, they came to the town of Somcuta Mare, Romania, where they found an unusual guide and companion: Tudor Lakatos (a.k.a. Elvis Rromano), local Roma school teacher and Romani-language Elvis impersonator. In one of the Rumas and Wyrzykowski *Emoticon* videos, he laughs: 'Roma is a city in Italy. We are Tsiganes and this name derives from *athinganoi*.'¹ The Romani people were first noted in the Byzantine empire around 1050 A.D. and were called *Athinganoi* (Atsinganoi, Georgian version: Adsincani), from whence *Cygan* (Polish), *Cigan* (Serbian, Croatian), *Cikan* (Czech), *Țigan* (Romanian), *Tsigane* (French), *Cigány* (Hungarian), *Cyhan* (Ukrainian), *Çingene* (Turkish), *Acingan* (Greek), *Ciganin* (Bulgarian), *Cigón* (Lithuanian), *Zigeuner* (German), *Zingar* (Italian), and so on.

But the actual roots of the founding myth are elsewhere. According to the most popular legend, already widespread in Europe at the beginning of the 15th century, the Romani originally came from Egypt. Some called their mythical homeland 'Little Egypt', others claimed to be Egyptian pilgrims.² The Greek Αἰγύπτιοι (*Aigyptioi*) became, via Middle French and Latin, the Middle English *gypcian* (*Egypcien*) and then the contemporary *Gypsy* (English), *Gitano* (Spanish), *Gitan* (French). In the Balkans, forms derived from *athinganoi* are most widespread but those etymologically related to Egypt are found too: *Jifitos* (Greek), *Qifto* (Albanian), *Jedjupci* (Serbian, Croatian), *Agupti* (Bulgarian). Albanised Roma living in Kosovo and Albania say that they originated from Egypt in ancient times and call themselves *Balkan Egyptians*.

The multitude of self- and outside denominations shows also how much the Romani people differ. The most distinct group are the *Sinti*. Linguistically, matters are complicated further by the fact that 'Roma' and 'Sinti' are not the only names by which the Romani people refer to themselves; in Spain, they call themselves *Kale* (Romani: 'black'), and in France the term is *Manouches* (Romani: 'people'). Neither identify with either Roma or Sinti.

For many Poles the Romani are simply 'Gypsies'. But the word *cygan* has pejorative connotations in the Polish language. The PWN Dictionary states the following meanings: '1. metaphorically: a vagabond or vagrant; 2. colloquially: liar, swindler'. These are reflected in related verbs: *cyganić* 'to cheat, lie, swindle', or *wycyganić* 'con, weasel out'. Verbal communication is a frequent and effective source of stereotypes.

The exhibition *Houses as Silver as Tents* is about Gypsies. Their iconographic representations in mainstream media are based exclusively on stereotypes produced by majority societies: 'in the field of the visual where Roma subalternity: this burden of being the

fot. | photo by Damian James Le Bas (2)

fot. | photo by Delaine Le Bas

“other”, and the physical, symbolic, epistemic — violence, in other words, the colonising act of European majorities toward the Roma, is the most visible and evident.” (Timea Junghaus)

The exhibition focuses on the notion of ‘Gypsiness’. What does it mean for Poles? How has the majority culture’s image of the Gypsy been shaped? And how have Roma themselves shaped their own image by adjusting it to the expectations of others — the Gorgios — as an adaptation strategy? It is possible to capture the truth about this particular ethnic minority from the above notions? What vestiges of colonial domination can be discerned here? To what principles and characteristics have the ‘imitators’ — bohemian artists or New Gypsies — related? How significant — and disastrous sometimes — has been the perpetuation of these worn clichés?

‘Where sober policy texts steer away from dangerous stereotypes with just a few warning words about prejudices, this exhibition steers slap-bang for the middle of the stereotypes, revelling in their kitsch contradiction of the sober norm. . . . By confronting the stereotypes imaginatively, by refusing to be frightened or shocked by them, [artists] turn those silences into a message.’ (Thomas Acton)

But the exhibition is also about the Romani people. Their agreement to officially use the designation was a political and emancipatory gesture. We look at how an historical counter-narrative is formed, how the Romani experience proves inspiring for contemporary cultural reflection, how Romani artists take control over their community’s image. The language of art can foster intercultural dialogue and help fight exclusion. As Romani artist Daniel Baker writes in the exhibition-accompanying publication: ‘Elusive visibility has long been the gift of the Roma, but if we as Roma are to effectively challenge the status quo, we now need to privilege the visible over the elusive.’ Such is the role of this exhibition: to take Romani issues out of the fringes and into the mainstream of the social, political, economic or aesthetic discourse and thus break with Romas’ absence from, and invisibility in, Polish society. ●●●

Tomasz Koper: Ja jestem Cyganem, a jeśli ktoś nazwie mnie Romem, to też dobrze. Wolę jednak o sobie mówić Cygan. Cała historia średniowiecza i oświecenia to historia Cyganów, a nie Romów. Poza tym znam siebie i znam swoją wartość — MAM ŚWIADOMOŚĆ! Ja jestem Cygan, który nie cygani, czy zatem rzeczywiście ci, którzy mówią CYGAN, mają MNIE na myśli...?

Rom, Gypsy, Roma, Sinti, Travellersi — wszystkie nazwy utożsamiane są z Cyganami. Nadrzędna kategoria „Cyganie” obejmuje społeczności takie jak Sinti — Cyganie niemieccy, Manusze — Cyganie francuscy i belgijscy, Romowie — Cyganie zamieszkujący środkowo-wschodnią i południową Europę (w tym również Bałkany). Zapis Cyganie (Sinti) oznacza tym samym, że mowa o ludności cygańskiej, a dokładnie o grupie Sinti.

Gdy Rom się z Sinti spotka

To nieważne skąd są

Cygan jest Cygan i kropka

Daniel Baker: Kategorie samoidentyfikacji... O sobie mówię zwykle „Rom-Cygan” [ang. *Romani Gypsy*]. W zależności od kontekstu mogę też użyć określenia „Roma” lub „Traveller”. Określenie „Roma” jest najpopularniejsze i z tego powodu potencjalnie najskuteczniejsze w promowaniu praw dla mojego ludu w Europie rozumianej jako całość; jest to również określenie uwalniające Romów od negatywnych konotacji „cygańskości”. To elastyczne podejście do kwestii nazewnictwa wynika z faktu, że na naszą społeczność składają się grupy o różnych historiach, poglądach i wartościach (Kale, Manusze, Romanicze [Romowie anglojęzyczni] czy Sinti, by wymienić tylko kilka) — pozornie osobne, które jednak pozostają silnie powiązane na poziomie kulturowym, językowym i społecznym. To powiązanie odzwierciedla trzyczęściowa nazwa ukuta w Wielkiej Brytanii w celu sprawniejszego omawiania społeczno-politycznych zagadnień nurtujących tę grupę etniczną: „Cyganie/Romowie/Travellersi”. Jak sugeruje to dość jednak niezgrabne określenie, termin „Cygan” jest powszechnie akceptowany w Wielkiej Brytanii, ale pozostaje kontrowersyjny w innych krajach europejskich, zwłaszcza wśród romskich naukowców

czy polityków. Jak pisze romski językoznawca Ian Hancock: „nie istniała jedna, powszechnie akceptowana nazwa na określenie wszystkich grup identyfikujących się jako romskie za wyjątkiem zapożyczonego — i dla niektórych pejoratywnego — terminu »Cygan«”. To właśnie dwuznaczność zawarta w tym słowie może pozwolić mu odegrać istotną rolę w emancypacji Romów — nie tylko dlatego, że odzwierciedla doświadczenie marginalizacji w przeszłości i dzisiaj, ale także dlatego — co być może jest nawet bardziej znaczące — że sygnalizuje nasz opór przeciwko narzucanym z zewnątrz stereotypom.

Joanna Talewicz-Kwiatkowska: Romowie, Cyganie, Sinti...? Która z tych nazw jest właściwa? To pytanie zadaje sobie wiele osób poznających historię i kulturę tej społeczności. Pytają nie tylko nie-Romowie. Jak się okazuje, nawet osoby należące do naszej mniejszości gubią się w wielości nazw. W Polsce najbardziej popularne są dwa określenia: Cyganie i Romowie. Ci, którzy używają terminu „Cyganie”, często twierdzą, że tak właśnie mówią o sobie ci, którzy należą do wspomnianej społeczności. Z kolei osoby używające określenia „Romowie” nie chcą nawiązywać do negatywnych skojarzeń związanych z określeniem „Cyganie”.

A zatem którego z terminów powinno się używać w odniesieniu do omawianej społeczności? Ze względu na pejoratywne zabarwienie słowa „Cygan” od pewnego czasu coraz częściej używa się terminu „Rom”. W języku romskim nie istnieje słowo „Cygan”. To określenie nadane przez europejskie społeczeństwa większościowe w momencie przybycia Romów do Europy. A zatem nawet ci, którzy mówią o sobie „Cyganie”, nie użyją tego określenia w języku romskim.

Dla mnie obie te nazwy są poprawne, choć zdecydowanie częściej używam nazwy Romowie. Wpływ na to ma również świadomość, że jest to określenie pochodzące z naszego języka. Zauważyłam, że nazwy „Cygan” częściej używają starsi przedstawiciele naszej społeczności. Są do niego przyzwyczajeni, czemu trudno się dziwić, bowiem słowo „Rom” jest popularne od niedawna.

Delaine Le Bas: Romowie, Cyganie, Sinti, Travellersi... To, jak nazywają nas inni, i jak sami siebie nazywamy, to skomplikowana sprawa. Decyzję należałoby zostawić każdej zainteresowanej osobie.

„Roma” to określenie poprawnie polityczne w całej Europie, ale jako światowa społeczność nie wszyscy jesteśmy Romami. Na poziomie międzynarodowym realnym problemem pozostaje używanie wobec naszej grupy określeń i wyrażen o konotacjach negatywnych. Ta kwestia wymaga rozwiązania. W różnych krajach określamy samych siebie na różne sposoby i nie przeszkadza nam to, w odróżnieniu od tego, jak często nazywają nas inni. ●●●

1. Exhibition *Emoticon*, Robert Rumaś & Piotr Wyrzykowski, Muzeum Sztuki Łódź, 2011; Zachęta National Gallery of Art, Warsaw, 2012.

2. Andrzej Mirga, Lech Mróz, *Cyganie. Odmienność i nietolerancja*, Warsaw: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1991, p. 42; Jerzy Ficowski, *Cyganie na polskich drogach*, Kraków and Wrocław: Wydawnictwo Literackie, 1985, p. 10.

Pola Negri w *Carmen* (albo *Gypsy Blood*), reż. Ernst Lubitsch, Niemcy, 1918, druki reklamowe towarzyszące dystrybucji filmu w Stanach Zjednoczonych, 1921

na sąsiedniej stronie

Damian Le Bas, Delaine Le Bas, *Bezpieczny europejski dom?*, 2011, instalacja przed budynkiem parlamentu, Wiedeń (2)
Delaine Le Bas, *Sąsiedzi czynią zło*, 2007, Biennale Cuvée, Linz, 2008

Pola Negri in *Carmen* (or *Gypsy Blood*), dir. Ernst Lubitsch, Germany, 1918, advertising prints accompanying the distribution of the film in the United States, 1921

opposite

Damian Le Bas, Delaine Le Bas, *Safe European Home?*, 2011, installation in front of the parliament building, Vienna (2)
Delaine Le Bas, *Neighbours Making Evil*, 2007, Biennale Cuvée, Linz, 2008

strona 28: Tomasz Tomaszewski, z cyklu *Cyganie*, 2002, dzięki uprzejmości artysty

page 28: Tomasz Tomaszewski, from *Gypsies cycle*, 2002, courtesy of the artist

foto | photo by Tomasz Tomaszewski

PAPUSZA

reżyseria | [directed by](#)
Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze

Film o odwadze tworzenia, cierpieniu, samotności na szczycie, niespełnionej miłości, poświęceniu. Ale i o szczęściu.

A film about the courage of being an artist, the loneliness of success, unfulfilled love, and devotion. But also about happiness.

foto | photo by Krzysztof Prak, Wojciech Staroń. Dystrybucja | photo by Next Film

Tomasz Koper: I am a Gypsy but I've no problem if someone calls me Roma. I prefer calling myself a Gypsy though. The whole Mediaeval and Enlightenment-age history is the history of the Gypsies, not Roma. Besides, I know myself and know how much I'm worth — I have CONSCIOUSNESS! I'm a Gypsy who doesn't steal so do those who use the name 'Cygan' really mean me?

Roma, Gypsy, Sinti, Travellers — all these names have been associated with Gypsies. The overarching category of 'Gypsies' [Polish: *Cyganie*] includes communities such as Sinti (German Gypsies), Manouches (French and Belgian Gypsies), or Roma (from Southern and Central-Eastern Europe, including the Balkans). So 'Gypsy (Sinti)' denotes the Sinti sub-group of the Gypsy people.

When a Rom meets a Sinti,
it doesn't matter where they are from.
A Gypsy is a Gypsy.

Daniel Baker: Terms of identification . . . Romani Gypsy is the term I regularly use to define my own ethnicity. Other possible descriptors, such as Roma and Traveller are also available to me dependent upon context. Roma is the most widely used and therefore potentially most effective term with which to progress the political cause of my people across Europe as a whole; a collective term which also serves to distance Roma from the negative associations of Gypsiness. My contingent approach to labelling reflects the composition of a community that is made up of peoples with varying histories, standpoints, and values (Kale, Manouches, Romanichals and Sinti to name but a few) — seemingly disparate groups that remain strongly connected through cultural, linguistic and social ties — an alliance that is evident in the tripartite label coined in the UK to discuss the collective socio-political concerns of the group; 'Gypsy/Roma/Traveller'. As the latter rather unwieldy appellation suggests the term Gypsy is commonly accepted in Britain but its use continues to be problematic within the wider European Roma community, particularly in the fields of Romani Studies and Roma politics. Roma linguist Ian Hancock writes: 'there was no single, acceptable designation that served to include all populations who define themselves as Romani except a foreign — and for some pejorative one, "Gypsy".' It is precisely the complex ambivalence

inherent in this word that can enable it to play an important part in the emancipation of Roma — not just because it marks the historic and continued marginalisation of our people, but also, and perhaps more significantly, because it continues to signal resistance to stereotyping by non-Roma.

Joanna Talewicz-Kwiatkowska: Roma, Gypsy, Sinti . . . ? Which is the proper name? Many people getting to know the history and culture of this minority ask the question. And not only non-Roma. As it turns out, even members of the minority itself are somewhat confused about the multitude of names. The two most popular denominations in Poland are 'Gypsy' [Cygan] and 'Roma'. Those using the former term often say that this is how the members of the minority call themselves. Those preferring the latter try to avoid the former's pejorative connotations.

So which of the names should we actually be using? Due to the negative associations of the term 'Gypsy', 'Roma' has been used more and more often. The word *Cygan* [Gypsy] doesn't exist in the Romani language. It is a name that was stuck on the Romani people by the majority societies. So even those who refer to themselves as 'Gypsies' do not call themselves that in their own language.

For me, both denominations are correct, though I use 'Roma' much more often. Not least because I know it's a word from our own language. I've noticed it's often the elders who use the name 'Gypsy'. They are used to it; the term 'Roma' has been popularised only recently.

Delaine Le Bas: Rom, Gypsy Roma, Sinti, Travellers. The names by which we call ourselves and which others refer to us is a complicated subject. It would be best to leave this to the individual involved as to what they would like to call themselves.

Roma is the politically correct term across Europe but as an international community across the planet we are not all Roma. The real problem internationally is the continuing use of words and translations of words that are derogatory and negative and this is what needs addressing. Internationally we are happy to refer to ourselves in many ways but as always for us as a community it is what we are called from the outside that continues to be the problem. ●●●

Papusza, w reżyserii Joanny Kos-Krauze i Krzysztofa Krauzego, to niezwykle filmowy portret wielkiej cygańskiej poetki, której twórczość docenili jej współcześni: Jerzy Ficowski i Julian Tuwim. Skromny czarno-biały obraz został pokazany na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Karłowych Warach, gdzie otrzymał Wyróżnienie Specjalne Jury. Pierwszy polski film w języku romskim. Od 15 listopada w polskich kinach.

Papusza, directed by Joanna Kos-Krauze and Krzysztof Krauze, is a unique filmic portrait of a great Roma woman poet whose work was greatly appreciated by her contemporaries, Jerzy Ficowski and Julian Tuwim, among others. The low-key, black-and-white biopic won a Special Jury Mention at the Karlovy Vary film festival. Poland's first Romani-language film ever. Since 15th November at cinemas in Poland.

14. Międzynarodowa Wystawa Architektury 14th International Architecture Exhibition

W przyszłym roku odbędzie się 14. Międzynarodowa Wystawa Architektury w Wenecji pod ogólnym tytułem *Fundamenty*. Jak czytamy w oświadczeniu kuratora generalnego wystawy, Rema Koolhaasa: „Po kilku kolejnych edycjach poświęconych celebrowaniu współczesności, ta skoncentruje się na historii — nieodłącznych elementach każdej architektury, wykorzystywanych przez wszystkich architektów, wszędzie i w każdym czasie (jak drzwi, podłoga, sufit, itp.), a także na przemianach narodowych architektur w ciągu ostatnich 100 lat. [...] Chciałbym, aby reprezentowane kraje przyjęły jeden wspólny temat — *Absorbing Modernity: 1914–2014* — i ukazały, każdy na swój własny sposób, proces zacierania się w architekturze cech narodowych na rzecz uniwersalnego nowoczesnego języka posługującego się określonym repertuarem form”. Biorąc za punkt wyjścia założenia Biennale, Zachęta — organizator wystawy w Pawilonie Polskim — zaprosiła do debaty instytucje oraz organizacje związane z architekturą: Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Muzeum Architektury we Wrocławiu, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Sekcję Polską Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Sztuki AICA, Fundację Instytut Architektury, Fundację Architektury, Fundację Centrum Architektury, Fundację Bęc Zmiana, Magazyn „Arch”, magazyn „Miasta”, miesięcznik „Architektura-murator”, pismo „Autoportret”, miesięcznik „Architektura & Biznes”, Forum Młodych Architektów przy SARP Oddział w Białymstoku, Architecture Snob. Koordynatorem działań został Krzysztof Nawratek. Celem inicjatywy jest popularyzacja ogólnopolskiej dyskusji na temat modernizmu w architekturze polskiej oraz współpraca galerii i środowisk architektonicznych wokół przyszłorocznej wystawy w Pawilonie Polskim. 14. Międzynarodowa Wystawa Architektury w Wenecji rozpocznie się we wcześniejszym terminie — 7 czerwca 2014. W związku z tym również konkurs na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim został ogłoszony w czerwcu tego roku, a przyjmowanie zgłoszeń trwało do połowy września. W ciągu kolejnych dwóch miesięcy nastąpi rozstrzygnięcie konkursu i nominowanie autorów zwycięskiego projektu. ●●●

Więcej informacji o przyszłorocznym Biennale Architektury w Wenecji i aktualności na stronie inicjatywy:
www.architektura2014.weebly.com

The 14th International Architecture Exhibition will take place in Venice in 2014 under the title *Fundamentals*. According to curator Rem Koolhaas, ‘After several Biennales dedicated to the celebration of the contemporary, *Fundamentals* will focus on histories — on the inevitable elements of all architecture used by any architect, anywhere, anytime (the door, the floor, the ceiling etc.) and on the evolution of national architectures in the last 100 years. . . . Ideally, we would want the represented countries to engage a single theme — *Absorbing Modernity: 1914–2014* — and to show, each in their own way, the process of the erasure of national characteristics in favour of the almost universal adoption of a single modern language in a single repertoire of typologies’. Acting upon this premise as the organiser of the Polish participation, the Zachęta — National Gallery of Art has invited consultations from architecture institutions and organisations: the Union of Polish Architects (SARP), Stowarzyszenie Opieki nad Zabytkami / Society for Heritage Protection, the Wrocław Museum of Architecture, the Museum of Modern Art in Warsaw, the Polish Section of the International Association of Art Critics AICA, Fundacja Instytut Architektury, Fundacja Architektury, Fundacja Centrum Architektury, Fundacja Bęc Zmiana, *Arch* magazine, *Miasta* magazine, *Architektura-Murator* magazine, *Autoportret* magazine, *Architektura & Biznes* magazine, the Young Architect Forum of SARP Białystok, and Architecture Snob. Activities are coordinated by Krzysztof Nawratek. The purpose of the initiative is to promote a nationwide debate on modernism in Polish architecture and to foster cooperation between galleries and the architectural community with a view to preparing the Polish Pavilion presentation. The 14th International Architecture Exhibition will start on 7 June 2014 and so the competition for a curatorial project of the Polish exhibition was also announced in June, with submissions accepted through mid-September 2013. Authors of the winning submission will be named within the following two months. ●●●

For more information about the 14th International Architecture Exhibition and recent news visit the initiative’s website:
www.architektura2014.weebly.com

Kalendarz wydarzeń

○ wstęp wolny | admission free
● wstęp w cenie biletu | admission included in entrance fee
● wstęp płatny | entrance fee

Czas wolny. Fotografie

6 września (piątek), godz. 12.15 ○

Spotkanie z cyklu *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*

→ prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska

→ zbiórka w holu głównym

→ zapisy: wt.–niedz. 12–20, tel. 22 556 96 51

12 września (czwartek), godz. 18 ○

Spotkanie z fotografami: Janem Morkiem, Aleksandrem Jałosińskim, Bogdanem Łopieńskim, Tadeuszem Rolke, Wojciechem Plewińskim

→ prowadzenie: Agnieszka Kozak

→ sala multimedialna, wejście od ulicy Burschego

18 września (środa), godz. 18 ○

Spotkanie wokół książki Łukasza Modelskiego *Fotobiografia PRL*

→ udział wezmą: Łukasz Modelski, Karolina Lewandowska

→ prowadzenie: Michał Wójcik

→ sala multimedialna, wejście od ulicy Burschego

22 września (niedziela), godz. 18 ○

Pokaz filmu *Dziennik z podróży*, reż. Piotr Stasik, Polska, 2013, 52 min

→ w rolach głównych: Tadeusz Rolke, Michał Gonicki

→ sala multimedialna, wejście od ulicy Burschego

In God We Trust

8 września (niedziela), godz. 12.15 ○

Oprowadzanie kuratorskie Marii Brewińskiej po wystawie

→ zbiórka w holu głównym

20 września (piątek), godz. 12.15 ○

Spotkanie z cyklu *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*

→ prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska

→ zbiórka w holu głównym

→ zapisy: wt.–niedz. 12–20, tel. 22 556 96 51

23 października (środa), godz. 18 ○

Wykład Stanisława Obirka *Blaski i cienie religijności Amerykanów*

→ sala multimedialna, wejście od ulicy Burschego

Domy srebrne jak namioty

20 października (niedziela), godz. 12.15 ●

Oprowadzanie kuratorskie Moniki Weychert Waluszko po wystawie

→ zbiórka w holu głównym

9 listopada (sobota), godz. 18 ○

Spotkanie z Timeą Junghaus, Marią Hlavajovą, Thomasem Actonem

→ spotkanie prowadzone w języku angielskim, tłumaczone na język polski

→ sala multimedialna, wejście od ulicy Burschego

15 listopada (piątek), godz. 12.15 ○

Spotkanie z cyklu *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*

→ prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska

→ zbiórka w holu głównym

→ zapisy: wt.–niedz. 12–20, tel. 22 556 96 51

Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank

SPOTKANIA Z ARTYSTAMI BIORĄCYMI UDZIAŁ W WYSTAWIE

26 września (czwartek), godz. 18 ○

Spotkanie z Piotrem Bosackim

3 października (czwartek), godz. 18 ○

Spotkanie z Tymkiem Borowskim

10 października (czwartek), godz. 18 ○

Spotkanie z Karoliną Bregułą

17 października (czwartek), godz. 18 ○

Spotkanie z Łukaszem Jastrubczakiem

19 października (sobota), godz. 18 ○

Spotkanie z Agnieszką Polską

→ sala warsztatowa

W październiku i listopadzie odbywać się będą również spotkania na wystawie z krytykami i kuratorami nominującymi artystów biorących udział w wystawie *Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank*

18 października (piątek), godz. 12.15 ○

Spotkanie z cyklu *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*

→ prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska

→ zbiórka w holu głównym

→ zapisy: wt.–niedz. 12–20, tel. 22 556 96 51

PROGRAM FILMOWY

In God We Trust

W ramach programu filmowego towarzyszącego wystawie będziemy prezentować filmy artystyczne i dokumentalne dotyczące różnych aspektów oraz problemów związanych z religią w Stanach Zjednoczonych.

17 września (wtorek), godz. 18 ○

Rock My Religion, reż. Dan Graham, Stany Zjednoczone, 1983–1984, 55 min

24 września (wtorek), godz. 18 ○

Jesus Camp, reż. Heidi Ewing, Rachel Grady, Stany Zjednoczone, 2006, 84 min

8 października (wtorek), godz. 18 ○

Jonestown: The Life and Death of Peoples Temple, reż. Stanley Nelson, Stany Zjednoczone, 2006, 86 min

15 października (wtorek), godz. 18 ○

Waco: The Rules of Engagement, reż. William Gazecki, Stany Zjednoczone, 1997, 136 min

22 października (wtorek), godz. 18 ○

Marjoe, reż. Howard Smith, Sarah Kernohan, Stany Zjednoczone, 1972, 88 min

29 października (wtorek), godz. 18 ○

In the Light of Reverence, reż. Christopher McLeod, Stany Zjednoczone, 2001, 73 min

5 listopada (wtorek), godz. 18 ○

Scientology and Me, 2007 oraz *Secrets of Scientology*, 2010, prod. John Sweeney dla Panorama BBC, Wielka Brytania, 2 x 40 min

Events in English

3rd September (Tuesday), 5 p.m. ●

Meeting with Benjamin Cope in the series *Zachęta Talks*, accompanying the exhibition *Free Time. Photographs*

→ meeting in the main hall

22nd October (Tuesday), 5 p.m. ●

Meeting with Benjamin Cope in the series *Zachęta Talks*, accompanying the exhibition *In God We Trust*

→ meeting in the main hall

5th November (Tuesday), 5 p.m. ●

Meeting in English with Benjamin Cope in the series *Zachęta Talks*, accompanying the exhibition *Houses as Silver as Tents*

→ meeting in the main hall

FILM PROGRAMME

In God We Trust

In October, in the frame of the film programme accompanying the exhibition, we will show a review of artistic and documentary films exploring different aspects and problems connected with the issue of religion in the United States.

17th September (Tuesday), 6 p.m. ○

Rock My Religion, Dan Graham, USA, 1983–1984, 55 min.

24th September (Tuesday), 6 p.m. ○

Jesus Camp, dir. Heidi Ewing, Rachel Grady, USA, 2006, 84 min.

8th October (Tuesday), 6 p.m. ○

Jonestown: The Life and Death of Peoples Temple, dir. Stanley Nelson, USA, 2006, 86 min.

15th October (Tuesday), 6 p.m. ○

Waco: The Rules of Engagement, dir. William Gazecki, USA, 1997, 136 min.

22nd October (Tuesday), 6 p.m. ○

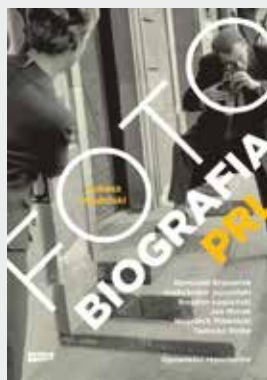
Marjoe, dir. Howard Smith, Sarah Kernohan, USA, 1972, 88 min.

29th October (Tuesday), 6 p.m. ○

In the Light of Reverence, dir. Christopher McLeod, USA, 2001, 73 min.

5th November (Tuesday), 6 p.m. ○

Scientology and Me, 2007 and *Secrets of Scientology*, 2010, prod. John Sweeney for Panorama BBC, Great Britain, 2 x 40 min.

Łukasz Modelski, *Fotobiografia PRL. Opowieści reporterów*
Wydawnictwo Znak, Kraków 2013

Rozmowy Łukasza Modelskiego z Romualdem Broniarkiem, Aleksandrem Jałosińskim, Bogdanem Łopieńskim, Janem Morkiem, Wojciechem Plewińskim i Tadeuszem Rolke — najważniejszymi fotoreporterami czasów PRL-u — są zapisem niezwykłych spotkań. Przybliżają fenomen polskiej fotografii reportażowej, przedstawiają bez upiększeń zawodową codzienność reporterów, a przede wszystkim układają się w niespodziewanie barwny portret tamtych czasów.

Łukasz Modelski's conversations with Romuald Broniarek, Aleksander Jałosiński, Bogdan Łopieński, Jan Morek, Wojciech Plewiński, and Tadeusz Rolke — the leading photojournalists of the People's Poland era — are a document of unique encounters. Describing the phenomenon of Polish reportage photography, they present the protagonists' professional life without any unnecessary embellishments as well as arranging themselves into a surprisingly colourful portrait of the era.

od 14 września | from 14 September

Spojrzenia 2013 — Nagroda Fundacji Deutsche Bank | Views 2013 — Deutsche Bank Foundation Award

pod redakcją | edited by Ewa Łączyńska-Widz, Jadwiga Sawicka

projekt graficzny | graphic design: Kaja Gliwa

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013

Bogato ilustrowany katalog towarzyszący wystawie konkursowej szóstej edycji *Spojrzeń*. Zawiera rozmowę kuratorek Ewy Łączyńskiej-Widz i Jadwigi Sawickiej, teksty krytyków nominujących artystów oraz prezentację nominowanych artystów. Publikacja w polsko-angielskiej wersji językowej.

A heavily illustrated catalogue accompanying the sixth edition of *Views*. Includes a conversation between the two curators, Ewa Łączyńska-Widz and Jadwiga Sawicka, texts by the nominating critics, and a presentation of the nominated artists. Bilingual Polish-English edition.

od 24 października | from 24 October

Romano kher. O romskiej sztuce, estetyce i doświadczeniu

pod redakcją | edited by Monika Weychert Waluszko

projekt graficzny | graphic design: Magdalena Frankowska, Artur Frankowski / Fontarte

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013

Książka towarzysząca wystawie *Domy srebrne jak namioty* to ilustrowany zbiór esejów Thomasa Actona, Daniela Bakera, Ethel Brooks, Tomasza Kopera, Delaine Le Bas, Timei Junghaus, Tomasza Malkowskiego i Marcina Szczeliny oraz kuratorki wystawy Moniki Weychert Waluszko. Zawiera także fotograficzną dokumentację wystawy w Zachęcie. Książka w polskiej wersji językowej ze streszczeniem w języku angielskim i dwóch dialektach języka romani (Polska Roma i Bergitka Roma).

Accompanying the exhibition *Houses as Silver as Tents*, the book is an illustrated collection of essays by Thomas Acton, Daniel Baker, Ethel Brooks, Tomasz Koper, Delaine Le Bas, Timea Junghaus, Tomasz Malkowski & Marcin Szczelina, and the show's curator, Monika Weychert Waluszko. Includes photographic documentation of the exhibition at the Zachęta — National Gallery of Art. A Polish language edition, with abstracts in English and two Romani dialects (Polska Roma and Bergitka Roma).

11–12.10

Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta – National Gallery of Art

Konferencja OpenGLAM 2013.

Otwarte zasoby kultury

Conference OpenGLAM 2013. Open Cultural Resources

organizatorzy | organisers: Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta — National Gallery of Art, Stowarzyszenie Wikimedia Polska, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska

Zapraszamy 11–12 października 2013 do Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki na pierwszą w Polsce konferencję na temat idei open GLAM — nowego sposobu myślenia o misji instytucji kultury i korzystania z ich zasobów.

Głównym celem konferencji jest prezentacja najlepszych przykładów inicjatyw już zrealizowanych oraz dyskusja nad zaletami otwartości i płynącymi stąd wyzwaniami. Szczególną uwagę chcemy poświęcić zagadnieniom edukacyjnym oraz prawnym.

Konferencja OpenGLAM 2013 będzie okazją do spotkania osób doświadczonych we wdrażaniu inicjatyw otwartościowych z osobami i instytucjami, które zamierzają realizować tego rodzaju projekty. Mamy nadzieję, że stanie się okazją do zdobycia wiedzy i posłużymy się doświadczeniami.

OpenGLAM 2013 to inicjatywa skierowana przede wszystkim do pracowników instytucji kultury i dziedzictwa, coraz częściej określanych jako część sektora GLAM. Do udziału zapraszamy również osoby współpracujące z tymi instytucjami oraz prowadzące projekty z wykorzystaniem ich zbiorów: badaczy, animatorów kultury, twórców i pracowników organizacji pozarządowych.

Wydarzenie jest częścią realizowanego przez Zachęte projektu Otwarta Zachęta | The conference is part of the Otwarta Zachęta project

www.openglam2013.pl

We are pleased to announce Poland's first conference on the idea of openGLAM — a new way of thinking about the mission of cultural institutions and the use of their resources — at the Zachęta — National Gallery of Art on 11–12 October 2013.

The main purpose of the conference is to present outstanding examples of implemented initiatives as well as to discuss the benefits — and challenges — of openness. Special emphasis will be on educational and regulatory issues.

OpenGLAM 2013 will be an opportunity for open-culture activists to meet persons and institutions willing to proceed in this direction. We hope it will provide a great forum for sharing knowledge and experiences.

OpenGLAM 2013 is an initiative addressed primarily at staff members of cultural and heritage institutions, increasingly often referred to as the 'GLAM' (galleries, libraries, archives, museums) sector. It will also prove of interest to persons cooperating with such institutions and running projects that use their resources: researchers, culture animators, authors, NGO activists.

OpenGLAM: przepraszamy, ale jesteśmy otwarci

OpenGLAM: Sorry, We Are Open

Alek Tarkowski

„Sorry, we are open” — to zdanie często powtarzane przez Oliviera Schulbauma, szefa katalońskiej organizacji Platonię pracującej na rzecz zmian w sektorze kultury idących w stronę otwartości. To ironiczny sposób powiedzenia, że wiele instytucji kultury pozostaje ciągle zamkniętych. Co to znaczy? Otwartość interesująca Schulbauma, mnie i innych jej promotorów jako wartości ważnej dla sfery kultury zaczyna się od otwartości zasobów — dziedzictwa i materiałów historycznych, ale też sztuki współczesnej czy wiedzy. Taka otwartość oznacza dostępność i możliwość dalszego swobodnego wykorzy-

stywania. Tę pierwszą gwarantuje sam internet, o ile jego możliwości nie zostaną ograniczone. Ta druga wymaga zazwyczaj zażebania o kwestie prawne — prawo autorskie często automatycznie ogranicza możliwość swobodnego korzystania z zasobów.

Działacze na rzecz otwartości instytucji kultury coraz częściej określają tę inicjatywę mianem ruchu OpenGLAM — GLAM to angielski skrót opisujący galerie, biblioteki, archiwa i muzea: cztery podstawowe rodzaje instytucji kultury i pamięci. (Polski skrót GBAM wymaga się dużo gorzej, brak mu też miłych dla niektórych

odwołań dla przerysowanego stylu kultury popularnej z lat siedemdziesiątych XX wieku). Działacze OpenGLAM — wielu z nich to pracownicy instytucji kultury — starają się wypracować nowy model zarządzania zasobami instytucji, widzianymi przede wszystkim jako wspólne dziedzictwo. Ostrze krytyki wymierzone jest w te z nich, które rzeczy wspólne traktują, wbrew publicznej misji, jako swoją własność.

Należy postawić pytanie, jaki jest końcowy cel OpenGLAM. Bo nowe, bardziej otwarte niż zamknięte formuły udostępniania dziedzictwa nie są celem samym w sobie. OpenGLAM działa jak instytucjonalna akupunktura — naciskając na czuły punkt, prowokuje do zmiany, która może pociągnąć za sobą kolejne. Najważniejsza z nich dotyczy relacji instytucji z obywatelami — w tradycyjnej terminologii brakuje dobrego określenia. Klientami? Odbiorcami? Widzami? OpenGLAM nazywa ich użytkownikami, traktując jako pełnoprawnych partnerów, nawet jeśli od ekspertów różnią ich wiedza i kompetencje. Instytucje otwierają swoje zasoby, by inni mogli z nich korzystać, tworząc nowe dzieła i angażując się we wspólną troskę o dziedzictwo. Wytrącenie choćby

Działacze na rzecz otwartości instytucji kultury coraz częściej określają tę inicjatywę mianem ruchu OpenGLAM — GLAM to angielski skrót opisujący galerie, biblioteki, archiwa i muzea: cztery podstawowe rodzaje instytucji kultury i pamięci.

części odbiorców kultury z bierności to jedna z najważniejszych korzyści OpenGLAM. Duch otwartości może oznaczać ogólne poszerzenie pola kultury, w którym działa instytucja: wiązać się choćby z dbałością o dostępność dziedzictwa dla osób niepełnosprawnych i grup napotykaających na społeczne utrudnienia, czy też dostosowanie godzin pracy instytucji tak, by stały się bardziej przyjazne osobom pracującym na etacie.

Hasło promowane przez Schulbauma można też czytać inaczej — otwartość to cecha, z której często trzeba się tłumaczyć. Niepokoi ona wiele instytucji i ich pracowników. Zakłóca bowiem przyjęte hierarchie i relacje, wymaga też zmiany podejścia do dziedzictwa: strażnicy powinni zmienić się w moderatorów. Powody bywają prozaiczne: OpenGLAM opiera się na intensywnym wykorzystaniu technologii cyfrowych. Są też inne powody, jak najbardziej zrozumiałe: udostępnianie zasobów zakłóca dotychczasowe źródła finansowania, oferując w zamian raczej obietnicę niż natychmiastowe efekty.

Dlatego kolejną ważną cechą ruchu OpenGLAM jest dialog. Seria najważniejszych konferencji odbywa się pod hasłem „GLAM-WIKI” i stanowi okazję do spotkań kuratorów i kustoszy z wikipedystami — najaktywniejszymi, ale też najbardziej radykalnymi użytkownikami dziedzictwa, ponieważ są przekonani, że dziedzictwo i wiedza powinny być w pełni dostępne natychmiast. Konferencje stwarzają więc sposobność do wypracowania porozumienia. Ich efektem stały się inicjatywy takie jak Wikipedysta-rezydent, w ramach której czołowe instytucje zatrudniają na pewien czas wikipedystów pomagających im wypracować nowe podejście.

W OpenGLAM angażują się czołowe instytucje kultury, takie jak Rijksmuseum w Amsterdamie, British Library w Londynie czy waszyngtońska National Gallery of Art. W Polsce w ten nurt wpisuje się inicjatywa Otwarta Zachęta. Jak na razie ruch OpenGLAM może być traktowany jako innowacja wyróżniająca postępowe instytucje. Mam nadzieję, że już niedługo otwartość stanie się standardem definiującym misję i model działania instytucji pamięci dostosowane do realiów XXI wieku. ●●●

Alek Tarkowski — socjolog, dyrektor Centrum Cyfrowego i koordynator Creative Commons Polska. Od niemal dekady działa na rzecz wolnej kultury i otwartości instytucji kultury.

Open culture advocates have increasingly referred to their initiative as the OpenGLAM movement, the acronym standing for galleries, libraries, archives, and museums: the main four types of culture and heritage institutions.

‘Sorry, we are open’ is an ironic phrase often uttered by Olivier Schulbaum, head of the Catalonia-based organisation Platoniq working on behalf of greater openness in the culture sector, to point out that many cultural institutions remain closed. What does that mean? The openness that interests Schulbaum, myself, and other promoters of it as an important cultural value, begins with open resources: historical heritage and materials but also contemporary art and knowledge. Such openness means that resources are readily available and can be freely reused. The former is guaranteed by the Web itself, unless restrictions are introduced. The latter usually requires taking care of legal issues — copyright law often automatically restricts the possibility of the free reuse of resources.

Open culture advocates have increasingly referred to their initiative as the OpenGLAM movement, the acronym standing for galleries, libraries, archives, and museums: the main four types of culture and heritage institutions. OpenGLAM activists — many of them working in the institutional sector — are trying to work out a new model for managing institutional resources, perceived here primarily as a common heritage. The adversaries are those institutions that contravene their public mission by treating those resources as their own.

New, more open formulas of making heritage available are not an end unto themselves and we should be asking what is the ultimate goal of OpenGLAM. The movement’s effect can be likened to institutional acupuncture: by applying pressure to a sensitive spot, OpenGLAM provokes change which can then lead to more change. The most important one concerns cultural institutions’ relationship with — traditional terminology lacks the right word here: customers? recipients? viewers? OpenGLAM calls them ‘users’, recognising them as equal partners, even if without the knowledge and competences of the

experts. Institutions open their resources so that others can use them, creating new works and becoming involved in the preservation of a common heritage. Waking people out of inertia is one of the key advantages and benefits of OpenGLAM. The spirit of openness can result in a general broadening of the field of culture in which an institution works; this can be achieved by making heritage available to disabled persons or various social minorities, or by making opening hours more friendly for 9-to-5 workers.

But Olivier Schulbaum’s slogan can also be interpreted differently: openness is often regarded as something to apologise for. It makes many institutions and their staff uneasy, undermining established hierarchies and relationships, requiring a new approach to heritage, where guardians should change into moderators. The reasons can be prosaic: OpenGLAM bases on the intense use of digital technologies. There are also other, understandable reasons: making resources fully open disturbs existing financing sources, offering a promise rather than immediate effects.

That is why dialogue is a crucial premise of the OpenGLAM movement. A series of important conferences take place under the title ‘GLAM-WIKI’ and provide an opportunity for curators and custodians to meet Wikipedians — the most active, but also most radical, users of heritage who believe that heritage and knowledge should be made fully available right now. Such conferences pave the way for consensus, resulting in initiatives such as Wikipedian-in-Residence where knowledgeable, charismatic Wikipedians dedicate time to working in-house at an organisation to help it develop a new approach.

Leading cultural institutions have been involved in the OpenGLAM movement, such as Amsterdam’s Rijksmuseum, London’s British Library, Washington’s National Gallery, or, in Poland, the Open Zachęta initiative. For now the OpenGLAM movement may be a cutting-edge innovation endorsed by the most progressive institutions, but soon openness will hopefully become a defining standard for the mission and model of the 21st-century heritage institution. ●●●

Alek Tarkowski — sociologist, director of Centrum Cyfrowe and coordinator of Creative Commons Polska. For nearly a decade now he has worked on behalf of open culture and openness of cultural institutions.

Działania edukacyjne Zachęty

Zachęta Educational Programme

Dział edukacji opracowuje program towarzyszący wystawom, organizując pokazy filmowe, dyskusje, wykłady i koncerty, które poszerzają kontekst ekspozycji. Przygotowuje także stałe cykle spotkań i program warsztatów. Zachęcamy do zapoznania się z różnorodnym programem i wybraniem aktywności dla siebie.

The education department provides a programme accompanying exhibitions in the frame of which are organised film screenings, discussions, lectures and concerts which broaden the context of the exhibition. It also organises permanent series of meetings and workshop programmes. We encourage you to learn more about this diverse programme and to choose an activity that appeals to you.

OPROWADZANIA NIEDZIELNE ● SUNDAY EXHIBITION TOURS

każda niedziela o godz. 12.15 | every Sunday at 12.15

OPROWADZANIA KURATORSKIE ● CURATORS' TOURS

pierwsza niedziela po otwarciu wystawy o godz. 12.15
first Sunday after the opening of an exhibition at 12.15

To okazja, by zadać pytanie autorce/autorowi wystawy i poznać kulisy pracy przy projekcie.

This is an opportunity to ask questions of the author of an exhibition and get to know what went on behind the scenes in making the project.

SPOTKANIA NA WYSTAWACH ○ MEETINGS AT THE EXHIBITIONS

czwartki | Thursdays

Bezpośrednio na wystawach, oko w oko z dziełem sztuki, organizujemy spotkania z autorami wystaw, artystami i znawcami danej dziedziny. Spotkania w założeniu nie są wykładami, ale rozmową o wystawie, okazją do zadawania pytań i rozwiewania wątpliwości. In the spaces of the exhibitions themselves, face to face with works of art, we organise meetings with the authors of exhibitions, artists and experts in relevant fields. These meetings are not conceived as lectures, but as discussions about exhibitions, an opportunity to ask questions and have queries answered.

WARSZTATY TWÓRCZE DLA DOROSŁYCH ○ ● CREATIVE WORKSHOPS FOR ADULTS

zazwyczaj raz w miesiącu | usually once a month
wstęp bezpłatny albo płatny | entry either free or paid

Warsztaty prowadzone przez artystów różnych dziedzin. Inspiracją do spotkania najczęściej jest wystawa. Workshops are led by artists specialising in different fields. The inspiration for the session is most often the exhibition currently on show.

PROGRAM FILMOWY ○ FILM PROGRAMME

wtorki, godz. 18 | Tuesdays, 6 p.m.

Poszerza kontekst wystaw, a prezentowane filmy wybieramy we współpracy z artystami lub kuratorami. Projekcje poprzedzone są najczęściej krótkim wprowadzeniem. Pokazujemy dokumenty, fabuły, filmy artystyczne i archiwalne. Gdy to możliwe, staramy się wyświetlać filmy z analogowych kopii 35 mm. Program filmowy jest tak zróżnicowany, jak wystawy prezentowane w Zachęcie. Projekcje odbywają się w sali multimedialnej, latem organizujemy kino plenerowe. The film programme extends the context of exhibitions, with the presented films being selected in consultation with artists and curators. The screenings are usually preceded with a short introduction. We show documentaries and feature films, artistic films and archival materials. Whenever possible, we try to screen films from analogue 35mm versions. The film programme is as diverse as the exhibitions presented at Zachęta. The screenings take place in the multimedia room, while in the summer we organize outdoor screenings.

ZACHĘTA TALKS ●

raz w miesiącu, wtorek o godz. 18 | once a month,
on Tuesdays at 6 p.m.

Spotkania w języku angielskim. Krótkie oprowadzania po wystawach prowadzi dr Benjamin Cope. W nieformalnej atmosferze można uważnie przyrzeć się dziełom sztuki i podyskutować z prowadzącym. Szczególnie istotnym elementem spotkań jest wyjaśnienie kontekstu, który może być nieczytelny dla zagranicznych widzów. Meetings in English. A short tour of exhibitions led by Dr. Benjamin Cope. In an informal atmosphere, these sessions offer the chance to take a closer look at the works in an exhibition and discuss the questions they raise. A particularly important aspect of these meetings is a reflection on their contexts which might not be clear for foreign visitors.

WARSZTATY RODZINNE ● 18 zł FAMILY WORKSHOPS

niedziela, ok. 90 minut | on Sundays, about 90 minutes
godz. 12.30 (dzieci w wieku 4–6 lat)
12.30 p.m. (for children 4–6 years old)
godz. 15 (dzieci w wieku 7–10 lat)
3 p.m. (for children 7–10 years old)

Od dziesięciu lat proponujemy rodzinne spotkania na wystawach. Pod okiem doświadczonych animatorów zwiedzamy wystawę, poznajemy dzieła sztuki współczesnej i twórczo się bawimy. Warsztaty niezmiennie cieszą się popularnością. Odbywają się prawie w każdą niedzielę w dwóch grupach wiekowych.

For ten years, we have been offering family workshops at exhibitions. Under the charge of experienced cultural animators, we visit an exhibition, learn about works of contemporary art and have creative fun. These workshops are invariably highly popular. They take place on almost every Sunday in two age groups.

WARSZTATY DLA SZKÓŁ ● SCHOOL WORKSHOPS

ok. 90 minut | about 90 minutes
wtorek–piątek od godz. 12 | Tuesday–Friday, since 12 noon
150 zł od grupy do 25 osób | 150 zlotys for groups
of up to 25 people

Warsztaty na wystawach dla przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i liceów. W czasie zajęć pokazujemy i omawiamy prace, które są intrygujące i zachęcają do myślenia. W ramach warsztatów młodszy uczestnicy wykonują prace plastyczne zainspirowane wystawą, starsi mierzą się z aktywnymi zadaniami zawartymi w kartach pracy. W programie oferujemy również twórcze warsztaty dla młodzieży. Workshops at exhibitions for kindergartens and lower, middle and upper schools. During the workshops, we show and discuss works of art that are intriguing or that stimulate reflection. In the frame of the workshops younger participants make visual works inspired by an exhibition, while elder ones will have a go at the activity tasks featured on work cards. As part of this programme, we also offer creative workshops for young people.

Nowość! | Just added! ZAJĘCIA DLA GIMNAZJALISTÓW — CZY ARTYŚCIE WSZYSTKO WOLNO? ● SESSIONS FOR MIDDLE SCHOOL CHILDREN — CAN ARTISTS DO ANYTHING?

wtorek godz. 17–19, wrzesień 2013 — czerwiec 2014
Tuesdays 5–7 p.m., September 2013 — June 2014
200 zł za rok (w tym karnet roczny na wszystkie wystawy)
200 zlotys for the year (including an annual ticket
to all exhibitions)

Warsztaty całoroczne podzielone na 5 tematycznych bloków skupionych wokół sztuki współczesnej. Każdy blok będzie się składał z 4–5 spotkań i dotyczył innego zagadnienia. Przez cały rok szkolny przejdziemy drogę od teorii i dyskusji o sztuce najnowszej, poprzez własną twórczość, aż do finałowej wystawy i wernisażu. Na zajęciach uczestnicy poznają przykłady najbardziej znanych dzieł sztuki, które oburzały i szokowały, a niektóre z nich wciąż wywołują silne reakcje. Spróbujemy zrozumieć i ocenić postawy artystów, zachowania publiczności i własne emocje. The workshops take place over the course of a year and are divided into 5 thematic blocks focused on contemporary art. Each block is comprised of 4–5

- wstęp wolny | admission free
- wstęp w cenie biletu | admission included in entrance fee
- wstęp płatny | entrance fee

meetings and concerns a different topic. Over the course of a whole school year, we will follow a path from theory and discussions about the newest art, through explorations of children's own creativity, to a final exhibition and opening. Participants in the sessions will get to know examples of the best known works of art that have enraged, shocked, and some of which still today provoke strong reactions. We try to understand and evaluate the positions of the artists, the behaviour of the public and our own emotions.

ZACHĘTA DLA NAUCZYCIELI ○ ZACHĘTA FOR TEACHERS

Program skierowany do nauczycieli chcących poszerzyć swoją wiedzę o sztuce współczesnej. W ramach programu organizujemy spotkania z kuratorami wystaw, konferencje i szkolenia. Z myślą o nauczycielach przygotowujemy otwarte materiały edukacyjne na licencjach Creative Commons, przeznaczone do wykorzystania podczas zajęć w szkole. Nasz program edukacyjny opiniuje komitet nauczycielski, w skład którego wchodzi nauczyciele przedmiotów humanistycznych i artystycznych.

A programme directed towards teachers who wish to broaden their knowledge about contemporary art. In the frame of the programme, we organise meetings with exhibition curators, conferences and training sessions. With teachers in mind, we prepare open educational materials on Creative Commons licences that are intended for use during lessons at schools. Our educational programme is advised by a teachers' committee composed of teachers of humanities and artistic subjects.

PATRZEĆ/ZOBACZYĆ. SZTUKA WSPÓŁCZESNA I SENIORZY ○ LOOK/SEE. CONTEMPORARY ART AND SENIORS

dwa razy w miesiącu (wtorek i piątek)
twice a month (Tuesdays and Fridays)

Spotkania są przygotowywane z myślą o osobach w wieku emerytalnym. Prowadzące próbują przełamywać stereotypy dotyczące „prawdziwej, dawnej sztuki i młodych skandalistów”, pokazując, że sztuka współczesna nie jest niezrozumiała lub trudna i że nie trzeba się jej bać. Seniorzy biorący udział w spotkaniu mają okazję do wyrażenia swojego zdania, dyskusji na temat twórczości artystów oraz konkretnych prac z wystawy.

These meetings are intended for people of retirement age. Those leading the sessions try to counter stereotypes concerning the real art of the old days versus the scandal-mongers of today, by demonstrating that contemporary art is not incomprehensible or difficult, and that you don't have to be afraid of it. Seniors taking part in the meetings have the chance to express their opinions, and participate in discussions about the artists' oeuvres or about particular works at the exhibitions.

ZWIEDZANIE Z PRZEWODNIKIEM ● GUIDED TOURS

60–90 minut | 60–90 minutes

od wtorku do niedzieli (oprócz czwartków) w godz. 12–20
from Tuesday to Sunday (except Thursdays) 12–8 p.m.
grupa 1–10 osób — 150 zł + 0 zł za bilety wstępu, grupa powyżej 10 osób — 150 zł + bilety wstępu, grupa może liczyć do 30 osób | groups of 1–10 people — 150 zlotys + a free entrance ticket, groups of more than 10 people 150 zlotys + entrance tickets, groups can be of up to 30 people

Oprowadzanie po aktualnych wystawach w językach: polskim, angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim. Guided tours around current exhibitions are available in the following languages: Polish, English, German, French and Spanish.

SZTUKA DOSTĘPNA. SPOTKANIA ZE SZTUKĄ WSPÓŁCZESNĄ DLA OSÓB Z DYSFUNKCJĄ WZROKU ○ ACCESSIBLE ART. MEETINGS WITH CONTEMPORARY ART FOR PEOPLE WITH SIGHT IMPAIRMENTS

raz w miesiącu (środa) | once a month (Wednesdays)

Cykl spotkań na temat sztuki współczesnej adresowany do osób z dysfunkcją wzroku. W ramach cyklu raz w miesiącu prowadzimy warsztaty związane z dziełami z kolekcji Zachęty, a także oprowadzania po aktualnych wystawach. Dzieła sztuki udostępniamy za pośrednictwem audiodeskrypcji. Omawiając wybrane dzieła przestrzenne z naszej kolekcji, umożliwiamy ich dotykanie w rękawiczkach, a także udostępniamy kopie niektórych prac, wykonane w technice tyflografiki.

A series of meetings about contemporary art aimed at people with sight impairments. In the frame of the series we hold workshops connected with works from the Zachęta collection, and lead guided tours of exhibitions currently on show. Works of art are made accessible through audio-description. In discussing particular works from our collection, we allow them to be touched in gloves and also make available copies of some works in tyflographic techniques.

SZTUKA DOSTĘPNA. SPOTKANIA ZE SZTUKĄ WSPÓŁCZESNĄ DLA OSÓB Z DYSFUNKCJĄ SŁUCHU ○ ACCESSIBLE ART. MEETINGS WITH CONTEMPORARY ART FOR PEOPLE WITH HEARING DISORDERS

raz w miesiącu | once a month

Cykl spotkań na temat sztuki współczesnej adresowany do osób z dysfunkcją słuchu. W ramach cyklu raz w miesiącu prowadzimy warsztaty związane z dziełami z kolekcji Zachęty, a także zwiedzamy aktualne wystawy. Spotkania tłumaczone są na polski język migowy PJM. A series of meetings about contemporary art aimed at people with hearing disorders. In the frame of the series we hold workshops connected with works from the Zachęta collection, and lead guided tours of exhibitions currently on show. The meetings are translated into Polish Sign Language PJM.

WARSZTAT NA ZACHĘTĘ ○ WORKSHOP AT ZACHĘTA

raz w miesiącu | once a month

Projekt zainicjowany i realizowany przez Fundację Kultury bez Barier we współpracy z Zachętą. Cykl czterech warsztatów integracyjnych dla osób dorosłych z niepełnosprawnością sensoryczną (niewidomych, niesłyszących i głuchoniewidomych) dotyczących wybranych dzieł sztuki z kolekcji Zachęty. W efekcie spotkań powstaną pakiety edukacyjne zawierające: scenariusze warsztatów udostępnione na wolnych licencjach, wypukłe reprodukcje ośmiu obiektów z kolekcji Zachęty, nagrane audiodeskrypcje oraz w pełni dostępny film (z napisami dla niesłyszących i audiodeskrypcją).

A project initiated and realised by the Foundation Culture without Barriers in collaboration with Zachęta. It is a cycle of four integration-oriented workshops for adults with sensory disabilities (the blind, deaf, or deaf and blind) around selected works of art from the Zachęta collection. As a result of the meetings will emerge educational packages containing: workshop scenarios made available on open licences, the 3D reproduction of eight objects from the Zachęta collection, the recording of audio-descriptions and a fully accessible film (with subtitles for the deaf and audio-description).

KULTURA PRZYJAZNA OSOBOM Z AUTYZMEM ○ AUTISM FRIENDLY CULTURE

Projekt zainicjowany i realizowany przez Fundację SYNOPSIS we współpracy z Zachętą. Program warsztatów dla dzieci i młodzieży z autyzmem prowadzonych wokół kolekcji Zachęty. W ramach projektu powstanie przewodnik *Przed wizytą w Zachęcie*, scenariusze warsztatów oraz system oznakowania wystaw i przestrzeni galerii uwzględniający potrzeby osób z autyzmem.

A project initiated and realised by the Foundation SYNOPSIS in collaboration with Zachęta. A programme of workshops for children and young people with autism based around the theme of the Zachęta collection. In the frame of the project, a guide book called *Before a Visit to Zachęta* will be produced containing scenarios for workshops and sign systems for guiding visitors round exhibitions and galleries that take into account the needs of people with autism.

Program wystaw i warsztatów na stronie
The programme of exhibitions and workshops is available at www.zacheta.art.pl

DZIAŁ EDUKACJI | EDUCATION DEPARTMENT:

Joanna Kinowska — kierowniczka | head
Benjamin Cope, Zofia Dubowska-Grynberg,
Stanisław Welbel, Anna Zdzieborska

tel. | phone +48 22 556 96 51
informacja@zacheta.art.pl

Nagroda
Fundacji
Deutsche
Bank

SPOJRZENIA 2013 VIEWS

Deutsche
Bank
Foundation
Award

VI EDYCJA | VI EDITION

Tymek Borowski | Piotr Bosacki |
Karolina Breguła | Łukasz Jastrubczak |
Agnieszka Polska

14.09-17.11.2013

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki | Zachęta — National Gallery of Art

www.zacheta.art.pl

Deutsche Bank Stiftung

Deutsche Bank

